Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…тэмнай 1921 оной …абриин 21-һээ гарана | № 140 (14160) | 1973 оной июниин 16, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

…олхоз, совхозуудта үбһэ тэ… бэлэдхэлгые саг соонь үнгэр… ба 1973—1974 онуудай ма… үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ талаар …ээнүүд тухай» тогтоол КПСС… …ентральна Комитет, СССР-эй …истрнүүдэй Совет баталан аба-…

…ртиин XXIV съездын, КПСС… …К-гай Пленумүүдэй шиидхэ… …үүдые бэелүүлжэ, партийна, …скэ, худөө ажахын органууд …уудтаа 1973 ондо мал ажа… продукци абаха, бэлэдхэхэ та… арадай ажахын түсэбүүд бо… социалис уялгануудые амжал… …гаар дүүргэхэ хэрэгтэ худөө… …жалшадые элсүүлхын, түсэб… …бан жэлэй саашанхи жэлнүүд… …л ажалые саашадань дэбжээ… тула шухала эрхэ нүхэсэл… …ые байгуулха талаар эмхидхэ… …хэ хүдэлмэри ябуулна гээд …л дотор тэмдэглэгдэнэ.

…ртийна организацинуудай, со… …, худөө ажахын органуудай …дхэлэй һайн хүдэлмэри, фер… …удэй байдалай хойноһоо саг …жын хиналта, худөө ажахые …өхэ талаар партиин зохёоһон, арадай һайшааһан бүхы та… программые шууд сэхээр бэе… …э байһан, малшадай бүхэ… …а социалис мүрысөө үргэ… …дэлгэрүүлһэн, тэжээл нэмэжэ …дэхэ, мүн гамтайгаар хэрэг… бүхы нөөсэ арга боломжо… …е ашаглаһан ушар үнгэрһэн …элгын бэрхэшээлтэй байдал… …лайнгаа тоо толгой бүрин байлгажа, нёдондо жэлэй энэ …итэй сасуулхада, мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр бэлэдхэхэ арга боломжо ол…

…омышленна предприятинуу… барилгын болон ћородуудай …э организацинуудай коллек… …дэй зүгһөө худөө ажахын хү… …илэгшэдтэ эдэбхитэй туһа… …э хүргэһэн ушар энээндэ мүн …һалаа.

…л ажалые хүгжөөхэ талаар …уудта хэгдэжэ байһан ехэ …мэрые тэмдэглэхэ зуураа, …э табан жэлэй түрүүшын жэлэй туршада арадай ажа… шухала энэ һалбариин хүг… …ын түйлалта үшөөл бага гэ… …ПСС-эй ЦК, СССР-эй Мини… …үдэй Совет партийна органи… …уудай, советскэ болон худөө …н органуудай, колхозуудай …лэгшэнэрэй, совхозуудай ди… …рнүүдэй, худөө ажахын мэр… …тэдэй анхарал хандуулна. …ажалай продукциин удаан …та ба бэлэдхэл нэн түрүүн …лэй дутамагһаа болоно.

…э хэдэн область, хизаар бо… …еспубликануудай партийна, …скэ болон худөө ажахын орга… мал ажалай тэжээлэй баазые …үүлхэ нөөсэ арга боломжо… …л үшөөл һулаар ашаглана. Колхоз, совхозууд тэжээлэй …алнуудые ургуулха һайн аг… …никэ бэелүүлнэгүй. Сабшалан бэлшээринүүдэй ургасые …лүүлхэ талаар һулаар хүдэл… …һэ хуряаха, мүн бусад тэ… бэлэдхэхэ һайн болзорые ба… …лнагүй, тэжээл бэлэдхэхэ, ха… …а, хэрэглэхэ түрүү техноло… …удаанаар нэбтэрүүлнэ, малай бариха, заһабарилха, фермэ… кормоцехүүдые түхеэрхэ, …үбэлжэдэг газарта тэжээл …а болзорһоо гээгдэнэ. Эдэ …ууд ажахынуудай мал ажа… …гжэлтэдэ муугаар нүлөөлнэ. …хоз, совхозуудта тэжээл бэ… …э техникые, ногооной гурил …эдэг агрегадуудые, уһа бү… станцинуудые, сабшалан …а уһа сасадаг түхеэрэлгэнүү… мал ажалай, тэжээл бэлэд… …н хүндэ хүшэр ажалые онь… …руулха бусад машина болон …рэлгэнүүдые саг соонь заһа… …даггүй, хангалтагүйгөөр …эдэг баримтанууд бии.

…э тэжээлэй баазые сааша… …эхижүүлхэ, ажахы бүхэндэ …шанартай тэжээлэй нөөсэ …лха, малай фермэнүүдые …элгэдэ саг соонь бэлэдхэхэ, …һү, үндэгэ, нооһо, мал ажа… …сад продукци абаха, гүрэндэ …даха талаар түсэбүүд болон …лис уялгануудые заатагүй дүүргэхэ ябадал болбол мүнөө жэлдэ, түсэбтэ табан жэлэй саашанхи жэлнүүдэй туршада мал ажалые хүгжөөхэ талаар партийна, советскэ болон худөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй шухалын шухала зорилго болоно гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно. Тиигээд КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет союзна республиканудай компартинуудай ЦК-нуудые, Министрнүүдэй Соведүүдые, СССР-эй худөө ажахын министерствые, СССР-эй мелиорациин ба уһанай ажахын министерствые, Союзсельхозтехникые, СССР-эй бэлэдхэлэй министерствые, СССР-эй мяханай болон һүнэй промышленностиин министерствые, СССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерствые, Центрсоюзые, партиин хизаарай, областной, районно комитедүүдые, автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдые, крайгүйсэдкомууд, облгүйсэдкомууд болон районгүйсэдкомуудые, тэрэшэлэн худөө ажахын нютагай органуудые иигэжэ уялгална:

тохёолдохоор байһан эрхэ нүхэсэлнүүдые хараадаа абан, 1973—74 онуудай үбэлжэлгын үедэ малаа хүсэд дүүрэнээр хангахын тула тэжээл бэлэдхэлгын даабарие дахин хаража шэнэлхэ, тиихэдээ ажахы бүхэндэ үбһэ, сенаж, силос, үбһэнэй гурил, монсогор ба брикет болгогдоһон тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ, тэрэшэлэн ажахынуудта тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ, ашагтайгаар гаргашалха бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ ябадалда онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй;

тэжээлэй ургамалнуудай тарилгые тэжээл бэлдэдэг оньһожоруулагдаһан бригаданууд болон звенонуудта даалгажа үгэхэ, мүн тэдэнние шухала хэрэгтэй техникээр, баян ургаса абаха үтэгжүүлгэнүүдээр хангаха;

тарилгын хойноһоо саг соонь харууһалга, ряд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ, буртаг үбһэн ба хорхой шумуултай тэмсэхэ, ургамалые наг шэбхээр, минеральна үтэгжүүлгэнүүдээр нэмэжэ хангаха, тэрэшэлэн сабшалан уһалха уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ ябадалые эмхидхэхэ;

малай байрануудые, кормоцехүүдые, тэжээлэй складуудые, силос, сенаж хадагалха түхеэрэлгэнүүдые, хатаалгын пунктнуудые саг соонь заһабарилха болон эдэ барилгануудые түхеэрэлгэнүүдээр хангаха;

бүдүүн тэжээл бэлэдхэхэтэйсуг хамта, тэрэ тэжээлээ малай үбэлжэхэ газарта абаашаха, малай үбэлэйнгөө байрада орохоһоо урид бүхы тэжээл малай фермэнүүдтэ абаашагданхай байха ёһотой. Тэрэшэлэн тэжээлэй гарзада орохогүйн тула хэмжээнүүдые абаха;

1973 оной ноябриин 1 болотор үбэлжэлгэдэ орохо бүхы малаа ветеринарна талаар шалгажа дүүргэхэ, мүн малай үбшэлхэ ябадалые һэргылэн, ветеринарно-профилактическа бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлхэ;

таригдаһан ногооной, сабшалангуудай бүхы талмай дээрэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые саг соонь үнгэргэхэ ябадалда, тэрэшэлэн ногооной ургаһан гүбээ хонхорнуудта, уһа зубшаһан газарта, ойн соорхойнуудта, харгын хажуугаар, мүн бусад газарта тэжээл бэлэдхэлгэдэ партийна, советскэ болон худөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал хандуулагдана. Саахарай свеклын, хартаабхын, овощиин набша ногоое, тэрэшэлэн һолоомо, мэхиинэ, эдеэ хоолой промышленностиин, ниитын эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдые малай тэжээлдэ бүри ехээр хэрэглэхэ.

Бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ колхоз, совхозуудай, худөө ажахын бусад предприятинууд болон организацинуудай автомобильна транспортые, тэрэшэлэн иимэ зорилгоор КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1973 оной апрелиин 24-нэй 271-дэхи номерой тогтоолой ёһоор хабаадуулагдаһан предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай ашаанай автомобильнуудые, автоприцепүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд уялгалагдаа.

1973 оной түсэбөөр хараалагдаһан малай байрын барилгые түргэдхэхэ ба ашаглаха талаар шухала хэмжээ абахыень, тиигээд 1973 оной ноябрьһаа үнгэрэнгүй бүхы барилгануудые дүүргэхыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, СССР-эй Худөөгэй барилгын министерствэдэ, Союзсельхозтехникэдэ, мүн колхоз, совхозуудта, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэдэг бусад министерствэнүүд болон зургаануудта даалгагдаа.

Союзсельхозтехникэ иимэ зорилгоор ашаглалгада орохо барилгануудые технологическа болон бусад шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр хангаха ёһотой.

Тракторна, худөө ажахын машина бүтээлгын министерство, СССР-эй хара металлургиин министерство, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин, ажаһуудалай прибор бүтээдэг машина бүтээлгын министерство, бусад министерствэнүүд болон зургаанууд 1973 ондо гаргагдаһан фондын ёһоор тэжээл бэлэдхэхэ ,буйлуулхын тула булад ба шэрэм соргонуудые, тэрэшэлэн малай фермэнүүдые оньһожоруулхын тула машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ, худөө ажахыда эльгээхэ болзорые хороохо уялгатай.

1973 ондо тэжээл бэлэдхэдэг машинануудай, малай фермэнүүдэй түхеэрэлгэнүүдэй запасной частьнуудые Союзсельхозтехникэтэй зүбшэлдэжэ тогтооһон тооной болон номенклатурын ёһоор нэмэжэ хэжэ үгэхыень тракторна, худөө ажахын машина бүтээлгын министерствэдэ даалгагдаа.

1973 оной I—III кварталнуудай фондын хэмжээгээр болзорһоонь урид запасной частьнуудые гаргажа үгэхыень мал ажалда, тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэдэг машинануудай запасной частьнуудые бүтээдэг министерствэнүүд болон зургаануудта даалгагдаа.

Хүндэ, энергетическэ, транспортна машина бүтээлгын министерство, электротехническэ промышленностиин министерство худөө ажахыда энергетическэ, электротехническэ түхеэрэлгэнүүдые нэмэжэ бүтээхэ, эльгээхэ уялгатай.

Колхоз, совхозуудта шифер, зөөлэн хушалта, цемент, нефтебитум, бусад материалнууд кормоцехүүдые түхеэрхэн, малай фермэнүүдые заһабарилхын тула нэмэжэ үгтэхэ байна.

Худөө ажахын эрилтые нэн түрүүн хангахын тула 1973 оной түсэбһөө, мүн нэмэлтэ даалгабаринуудһаа үлүүлэн бүтээгдэһэн барилгын материалнуудые, мүн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1973 оной майн 10-най 861-дэхи номерой захиралтын ёһоор, союзна республиканудай мэдэлдэ үлөөгдэһэн барилгын материалнуудые эльгээхыень союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Союзна республиканудай компартинуудай ЦК-нууд, Министрнүүдэй Соведүүд, СССР-эй худөө ажахын министерство, Союзсельхозтехникэ болбол 1973—74 онуудта холимол тэжээл, өөһэдынгөө оробо тарва, тэжээлэй бусад нөөсэнүүдые хэрэглэжэ, тэжээлэй холисо, тэрэшэлэн промышленна үйлэдбэриин гаргаһан нэмэлтэ тэжээл үйлэдбэрилхын тула ажахы хоорондын, колхоз болон совхозуудай предприятинуудые (цехүүдэй) барилгануудые (колхоз болон совхозуудай зөөреэр) 1973—74 онуудай туршада үргэнөөр байгуулха ябадалые хангаха уялгатай.

Гахай тэжээхын тула ажахы хоорондын, колхоз болон совхозуудай тэжээл бэлэдхэдэг предприятинуудта гаргадаг холимол тэжээлэй шанаржуулхын тула лизиновэ премиксые 1973, 1974 онуудта гаргаха даабари СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи микробиологическа промышленностиин главна управленидэ даалгагдаа, бусад түрэлэй малда зорюулагдаһан премиксые бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэмжээ абаха гэжэ мүн лэ даалгагдаа.

СССР-эй мяханай, һүнэй промышленностиин министерство машиндагдажа гаргагдаһан, хатаагдаһан һү, һүнэй хатаагдаһан сывороткэ бүри ехээр гаргаха хэмжээ абаха, тэрэшэлэн 1973 ондо холимол тэжээл гаргадаг промышленностьда, худөө ажахыда мяханай, яһанай гурил нэмэжэ үйлэдбэрилөөд, эльгээхэ уялгатай.

Һэргылэмжын, мүн ветеринарна бусад хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхынь тула түхеэрэлгэнүүд, материалнууд, антибиотигууд, витамин болон эмэй бусад хэрэгсэлнүүд СССР-эй худөө ажахын министерствэдэ нэмэгдэжэ үгтэхэ.

Малай байра, тэжээл хадагалха түхеэрэлгэнүүдые бариха, заһабарилха хэрэгтэнь, тэжээлэй цехүүдые, тэжээлэй кухнинуудые түхеэрхынь тула, фермэнүүдэй хүндэ хүшэр ажал оньһожоруулхынь тула колхоз, совхозуудта промышленна предприятинуудай шефскэ туһаламжа эмхидхэхыень союзна республиканудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомууд болон обкомуудта, республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, нютагай партийна, советскэ болон худөө ажахын органуудта даалгагдаа.

Союзна республиканудта ойн ажахын предприятинууд болон организацинуудай 1973 ондо ой модон шадархи газарнуудһаа үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ, республикын страховой фонддо оруулаа һаань, ашатай туһатай гэжэ тоологдоо.

Зам харилсаанай министерство 1973 оной октябриин 1-һээ 1974 оной майн 1 болотор бусад область, хизаар болон республиканудта бэлдэгдэһэн бүдүүн тэжээлые колхоз, совхозуудта, худөө ажахын бусад предприятинуудта союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй захяагаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1972 оной июлиин 20-ой 1553-дахи номерой, мүн 1972 оной августын 21-нэй 1832-дохи номерой захиралтын гуримаар зөөжэ байха уялгатай.

Хүнгэлэлтын тарифтай холбоотой Зам харилсаанай министерствын гаргашые союзна республикын бюджедэй зөөреэр Зам харилсаанай министерствэдэ союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд харюулжа байха болоно.

Колхоз, совхозуудта тэжээл бэлэдхэдэг, буйлуулдаг, эдеэн болгодог мал ажалай техникэ болон машинануудые заһабарилха, техническэ талаар харууһалха хүдэлмэри үргэдхэхыень Сельхозтехникэдэ даалгагдаа. Мүн Сельхозтехникын районуудай нэгэдэлнүүдтэ һэлгэжэ байхын тула узел, агрегат болон малай фермэнүүдтэ хэрэглэгдэхэ хүсэдөөр бүридүүлэгдэһэн машина, түхеэрэлгэнүүдэй хэрэгтэй хэмжээнэй фонд байгуулха гэжэ дурадхагдаа.

Ажалай гаргаша хороохын, мал ажалай, шубуун ажалай эгээн хүшэр хүндэ ажалые хүсэдөөр оньһожоруулха зорилгоор, 1974 оной түсэб зохёоходоо, мал ажалда, шубуун ажалда хэрэглэгдэхэ шэнэ машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүри олоор бүтээхые хараалха гэжэ СССР-эй Госпланда, мүн зохихо министерствэнүүд болон зургаануудта дурадхагдаа.

Союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй профессионально-техническэ һуралсалай талаар гүрэнэй комитет мал ажалай мэргэжэлтэй кадрнуудые худөөгэй профессионально-техническэ училищинуудта үргэнөөр бэлэдхэхэ хэмжээ ябуулгануудые зохёожо бэелүүлхэ уялгатай, Тиихэдээ иимэ училищинуудта 1975 он болотор 50 мянганһаа үсөөн бэшэ тиимэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэг хараадаа абаха болоо.

Тэрэшэлэн эдэ училищинуудта юрэнхы дунда һургуули дүүргэгшэдэй дундаһаа малшадые (һуралсалай хороогдоһон болзорой туршада) бэлэдхэхэ ябадалые эмхидхэхэ.

Мал ажалда залуушуулые хабаадуулхын, тэндэ үни удаан хүдэлгэхын зорилгоор, үйлэдбэриин һуралсалай юрэнхы эрдэмэй һургуули дүүргээд, богони болзорой курса болон профессионально-техническэ училищи дүүргээд гү, али сэхэ үйлэдбэри дээрэ дадалтай болоод, мал ажалда хүдэлхөө ерэһэн залуу хүдэлмэрилэгшэдтэ профессиональна союзай хүдэлмэришэнэй комитедэй зүбшөөлөөр ажалай бүтээсын доошолуулагдаһан нормо тогтоохо гэжэ совхозуудай худөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинуудай директорнүүдтэ зүбшөөгдөө. Иимэ гурим СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1965 оной июниин 26-най 495-дахи номерой оньһожоруулагдаһан газар дээрэ хүдэлдэг залуу тракторист-машинистнүүдтэ зорюулагдаһан тогтоолоор хараалагданхай юм.

Колхоз, совхозуудай малай фермэнүүдые электрыч элшэ хүсөөр таһалгарялгүй хангажа байхыень СССР-эй энергетикэ болон электрификациин министерствэдэ даалгагдаа. Промышленна үндэһөөр продукци гаргадаг малай томо фермэнүүд болон комплекснуудые электрын элшэ хүсөөр хангагдадаг I-дэхи категоридо оруулха.

СССР-эй мяханай, һүнэй промышленностиин министерство мяха буйлуулдаг предприятинуудай заһабари болон бэлэдхэлые малай, шубуудай тушаагдаха гол сезондо — августын 1-һээ хойшо бэшэ, птицекомбинадуудые — 1973 оной июлиин 1-һээ хойшо бэшэ бэлэдхэжэ дүүргэхэ уялгатай, эдэ предприятинуудые мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдөөр, мэргэжэлтэдээр хангаха, мал, шубуу болон кролнгуудые тушаан абаха, үйлэдбэрилэн буйлуулха талаар мяханай комбинадуудай, шубуунай комбинадуудай таһалгарялгүй хүдэлмэри эмхидхэхэ, тэрэшэлэн абтаһан малай, шубуудай амидын шэгнүүр хангаха уялгатай.

Сельхозтехникын, нютагай промышленностиин, республикын бусад предприятинуудта мал ажалай тэжээл үйлэдбэрилгын машина болон түхеэрэлгэнүүдые нэмэжэ бүтээхын тула шухала хэрэгтэй материалнууд болон эд хэрэгсэлнүүдые олохо хэмжээнүүдые абахыень союзна республиканудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин райкомууд болон обкомуудта, республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, крайгүйсэдкомууд болон облгүйсэдкомуудта даалгагдаа.

Уһалагдадаг, һайжаруулагдаһан бэлшээри байгуулхын тула нютагай урасхал уһа хэрэглэхэ талаар хүдэлмэриин проектно-сметнэ документаци колхоз, совхозуудтай хэгдэһэн договорой ёһоор зохёохые СССР-эй мелиорациин, уһанай ажахын министерствэдэ, СССР-эй худөө ажахын министерствэдэ даалгагдаа.

Холын бэлшээридэ малаа гаргадаг районуудай үбэлжэлтэдэ бэлэдхэлгэдэ тогтоол дотор онсо анхарал хандуулагдаа. Үбэлжэлгын бэлшээри дээрэ тэжээлэй нөөсэ байгуулха, малаа холын бэлшээридэ тууха үедэ һэргылэмжын ветеринарна хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, малаа эдеэлхэ талмайнуудые түхеэрхэ, холын бэлшээри дээрэ малые ветеринарна талаар хангалтгые һайжаруулха шухала хэмжээнүүдые бэелүүлхыень РСФСР-эй, Казахай ССР-эй, Дунда Азиин, Закавказиин республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Партийна, советскэ, худөө ажахын, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, колхоз болон совхозууд, промышленна предприятинууд тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ, продуктнуудые горитой ехээр абадаг, худалдадаг болохо бүхы хэмжээнүүдые абаха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Л. И. БРЕЖНЕВ АМЕРИКАН ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев американ хэблэлэй, радио ба телевидениин түрүү органуудые Советскэ Союзда түлөөлдэг американ бүлэг журналистнуудтай июниин 14-дэ Кремль соо уулзаба.

Албанай хэрэгээр Америкын Холбоото Штадуудта ошохоёо байһан тухайнь корреспондентнүүдэй асуудалнуудта Л. И. Брежнев харюусаа. Мүнөө үедэ элдэб һалбаринуудта совет - американ харилсаа саашадань хүгжөөхэ һайн арга боломжонууд бии гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглэбэ. США-гай президент Р. Никсонтэй хэхэ хөөрэлдөөнүүднай энээндэ зорюулагдаха байна.

Президент Р. Никсонтэй Москвада хэһэн уулзалгамнай һайн эхи табяа гэжэ хэлэхэ хүсэлэнтэйбди гээд Л. И. Брежнев мэдүүлбэ. 1972 оной май парада Москвада гар табигдаһан «Совет Социалис Республиканудай Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаа холбооной үндэһэ һуури» гэһэн документ совет-американ харилсаа хүгжөөлгэдэ шухала үндэһэ һуури болохо ёһотой гэжэ тиихэдэ үгэсэ ойлголсоо һэмди. Москвадахи уулзалгын һүүлээр элдэб һалбаринуудта хоёр талын харилсаа холбоо хүгжөөхэ дүн дурашалтай болообди.

Совет-американ харилсаа хүгжөөлгэ хоёр ороной — Советскэ Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай — арадуудай аша туһада, эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ байһаниинь дамжаггүй гээд Л. И. Брежнев тэмдэглээ.

Албанай хэрэгээр Вашингтондо ошоод байха үедэтнай үнгэргэгдэхэ уулзалганууд дээрэ тодорхой ямар асуудалнууд зүбшэлэгдэхэ гээшэб гэһэн асуудалда харюусахадаа, минии һанамжаар, США-гай президенттэй уулзажа хөөрэлдэхэ үедөө хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые сэгсэлхэ, ерээдүйдэ шухала шэнэ алхам хараалха байнабди гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь хэлэбэ. Эдэнэй ямар алхамууд байһаниинь хөөрэлдөөнүүдэй үедэ эли болоно бэзэ. Нэн түрүүн манай хоёр ороной хоорондохи харилсаа саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд, мүн совет ба американ арадуудай, бусад бүхые арадуудай аша туһада эб найрамдал, аюулгүй байдал бэхижүүлхэ асуудалнууд болохо байха гэжэ мүнөө хэлэжэ болоно.

Уласхоорондын зарим шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэхэ байһамнай элитэ гээд Л. И. Брежнев хэлэбэ. Уласхоорондын байдал һайжаруулха тухай хөөрэлдэхэ үндэһэ баримта мүнөө бии болонхой гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ. Һүүлэй үедэ совет-американ харилсаанай һайжаралга энээндэ һайнаар нүлөөлһэн байна.

(ТАСС).

Л. И. Брежнев социалис оронуудай элшэн сайдуудтай уулзаба

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев социалис оронуудай элшэн сайдуудтай: Венгриин Арадай Республикаһаа — Д. Ранан, Вьетнамай Демократическа Республикаһаа — Во Тхук Донг, Германиин Демократическа Республикаһаа — Х. Битнер, Корейн Арадай-Демократическа Республикаһаа — Квон Хи Ген, Кубын Республикаһаа — Северо Агирре дель Кристо, Польшын Арадай Республикаһаа — З. Новак, Румыниин Социалис Республикаһаа — К. Бадрус, Чехословакиин Социалис Республикаһаа — Я. Гавелка, Болгариин Арадай Республикын хэрэгүүдые эрхилдэг бүрин эрхэтэ этигэмжэтэ — К. Атанасов, Монголой Арадай Республикаһаа — Ш. Дагва, Югославиин Социалис Федеративна Республикаһаа — М. Верещ гэгшэдтэй июниин 14-дэ Кремль соо уулзаба.

КПСС-эй XXIV съездын, КПСС-эй Центральна Комитедэй апрелиин (1973 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ тухай, түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй зорилгонуудые дүүргэхэ талаар совет арадай политическэ ба ажалай дэбжэлтэтэйгээр хүдэлжэ байһан тухай Л. И. Брежнев хани халуунаар үнгэрһэн уулзалгын үедэ хөөрэһэн байна.

Совет арадай, аха дүү социалис оронуудай арадуудай, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнэй зүгһөө нэгэн һаналтайгаар дэмжэгдэдэг эб найрамдалта программа бэелүүлхын тула КПСС-эй, Совет правительствын ажал ябуулга тухай Л. И. Брежнев тогтоон хэлэбэ.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ социалис оронуудай ниитэ нэгэн һаналтайгаар ажалаа ябуулга түгшүүрил саашадань һуларуулха, уласхоорондын байдал һайжаруулха арга олгоно. Энэнь бүхы арадуудай үндэһэн аша туһада, хүсэлэл эрмэлзэлдэ харюусана гэжэ хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэгдээ.

Л. И. Брежневэй аха дүү социалис оронуудай элшэн сайдуудтай хөөрэлдөөн хани халуун, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша К. В. Русаков хөөрэлдөөндэ хабаадаһан байна.

(ТАСС).

ЭВМ-ые ХАРАЛГА ДҮҮРЭЭ

«Социалис оронуудай электронно тоололгын машинануудай нэгэ янзын системэ» гэһэн уласхоорондын выставкэ Москвада, СССР-эй ВДНХ-гай дэргэдэ үнгэргэгдөөд, июниин 14-дэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. СССР-эй, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын ба Чехословакиин мэргэжэлтэдэй хамтын оролдолго хүсэлэлгөөр ухаалан бүтээгдэһэн ЭВМ-эй гурбадахи үеын шэнэ машинанууд эндэ харуулагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүдтэ кандидадууд П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, В. Н. Новиков, Л. В. Смирнов, СССР-эй ба социалис оронуудай министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд энэ выставкэдэ ерэжэ хараба.

Выставкэ дээрэ харуулагдаһан электронно тоололгын шэнэ машинанууд — СЭВ-эй гэшүүн оронуудай эрдэмтэдэй, конструкторнуудай ухаалан бүтээхы хамтын хүдэлмэриин үрэ дүн болоно. Энэнь дэлисэ хэмжээнэйнгээ талаар мэргэжэлтэдэй хамтадаа бэелүүлһэн, радиоэлектроникодо хабаатай нэгэдхэмэл эгээн ехэ проект юм.

Түс выставкэ дахяйн олон оронуудай мэргэжэлтэдэй дунда ехэ һонирхол үүсхээ, хахад миллион шахуу хүнүүд хараа.

Выставкэдэ хабаадагшадта СССР-эй Худалдаа наймаанай промышленна палатын хүндэлэлэй дипломууд ба дурасхаалай алтан медальнууд барюулагдаба

(ТАСС).

КПСС-эй гэшүүн Гаяс Бадгуддинович Кашапов Августа Васильевна Кашапова хоёр хорёод жэлдэ хоюулан Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һаалишанаар ажаллана. Тэдэнэр жэл бүри 18 үнеэ һаана, Үбгэ һамган хоёр хорёод жэл соо хэды мянган тугал томо болгожо, хэды мянган центнер мяха гүрэндэ тушаажа, хэды мянган килограмм һү тушаагаа гээшэб? Гаяс Бадгуддинович үнгэрэгшэ жэлдэ зунай үедэ һү һаалгаар аймаг соогоо чемпион боложо гараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишад Г. Б. Кашапов, А. В. Кашапова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УРГАСАЯА БОРНОЙЛЖО ДҮҮРГЭЭ

Бүхы тарилгын дүүрэмсээр, ургасын хойноһоо харууһалха, буртаг үбһэнтэй, ургамалай хорхой шумуултай тэмсэхэ баһал харюусалгатай, хойшолуулагдашагүй шухала хүдэлмэриин хаһа ороод байна.

Илангаяа мүнөө жэлдэ хабартаа гандуу хүйтэн байжа, таримал ургамалнуудай гараса удаараад, харин хэрэггүй буртаг үбһэ үрмэдэһэнэй ургаса түргэдөө.

Байгша ондо ургасыень хуряажа, силос дарахын тула 1100 гектарта кукуруза, үшөө 70 гектарта обёос наран сэсэг хоёрой холисо таригданхай. Түрүүн кукуруза тариха газарайнгаа 400 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ гектарай хоёр центнер шахуу оруулаа һэмди. Мүн 70 га газарыень хахалхадаа, аммиактай уһа оруулаабди. Кукурузын газарта хамта дээрээ дүрбэ мянган тонно шэбхэ гаргагдаа юм. Тиихэдэ Хёлго голһоо бүлүүр станцяар уһа бүлэжэ, мүн ханаабаар урадхуулан, 270 гектар газарыень уһалаад, кукурузын үрэһэ таряабди.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой кукурузашад Иннокентий Перфильев, Цыбик Параев, Роман Гнецшов гэгшэд кукурузын эшэ набшын үшөө гараагүй бүхы 1100 гектар газараа һайнаар, үсөөхэн хоног соо борнойлжо, буртаг үбһэнэйнь үндэһэ таһалаа, үгы хээ. Удаань ургасын һая гаража байхада, зарим газарыень дахин борнойлоо. Мүнөө кукурузын эшэ набшын зүрүүдай хоорондуур культиватораар элдүүрилжэ эхилэнхэй.

Н. ЮМСУНОВ,

Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ.

Шулуутайн леспромхоз «Забайкаллес» комбинадай эгээл томо предприяти болоно. Эндэ модо бэлэдхэдэг дүрбэн пунктда 28 бага комплексно бригада ажаллана. Сергей Хусаинов, Павел Иванов, Григорий Калашников гэгшэд коллектив соогоо мэдээжэ болонхой. Бага комплексно бригаданууд hара бүри түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа): бригадир Павел Иванов, моторист Петр Остапенко, мотористын туhалагша Александр Гриценко, трактористын туhалагша Иван Иванов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗЭДЫН АЙМАГҺАА МЭДЭЭСЭНЭ:

БЭЛЭН БОЛГООД БАЙГАА ҺАА...

Һүүлэй үедэ манай совхоз бүхы хонидойнгоо нооhо богони болзорто хайшалдаг дүй дүршэлтэй болонхой. Жэшээнь, нёдондо 30 мянган хонидой нооhон хүдэлмэриин 10 үдэр соо хайшалагдаа hэн.

Ажахыдамнай хонидой нооhо хайшалха оньhон машина тиимэшье олон бэшэ юм. Совхозой түб тосхондо 48 оньhон хайшатай нэгэ пункт, мүн 24 оньhон хайшатай үшөө нэгэ пункт Тасархайн отделенидэ эмхидхэгдэнхэй. Бидэ эдэ хоёр пунктнуудаа нэгэдхэгшье байгаабди. Теэд нилээд олон хонидтой отделенимнай Тасархайда, түб тосхонhоо холо байна. Хонидые туужа, түб тосхондо асарха гэхэдэмнай хуу таряанай газар. Тиимэhээ хайшалагын тусхай пункт тэндэнь эмхидхээбди.

Нэн түрүүн хайшалалгынгаа пунктнуудай бүхы ажалые hайнаар эмхидхэжэ, ехэнхи хүдэлмэриень оньhожоруулаад, хайшалагшадаар гол түлэб дүршэлтэй, шадамар хүнүүдые табинабди.

Жэшээлхэдэ хонидые оньhон аргаар хайшалха машинануудhаа гадна, абтаhан нооhые зөөжэ шагнуурта абаашаха, багсалха, мэшээглэхэ газарта хүрэтэр зөөхэ транспортёр гэхэ мэтэ оньhон түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Тиигэжэ гансахан түбэй пунктда эдэ мэтэ ажалhаа 8 хүн сүлөөржэ үгөө.

Манда шадамар бэрхэ хайшалагшад яhала бии. Тусхайлбал, залуу хайшалагшад, Белоозерскын дунда hургуулиин ахалагша классуудай hурагшад Александр Горинов, Александр Чойдонов, Олег Хомутов, хонишон Балданима Гомбожапов гэгшэд үдэр соо 70—80 хонидой нооhо абадаг.

Гансал hанаагаа зобохо юумэмнай гэхэдэ, мүнөө хайшалагын пунктнуудай бүхы хэрэгтэй юумые дард гэмэ болгоод байха hэмди. Теэд оньhон машинануудта запасной часть дуталдана. Тэдэнь «Сельхозтехникын» аймагай отделенидэшье үгы. Энээн тушаа республикын дээдэ органууд түргэн hаналаа табиха зэргэтэй гэжэ hанагдана. Хайшалагын пунктнуудые уридшалан бэлэн болгоод байбал, нооhо абаха хүдэлмэриин ябаса сүм дүлдыдаха бшуу.

А. ЛУБСАНОВ,
Зэдын аймагай Борьёогой совхозой главна инженер.

ХАРУУҺАЛГЫН АША ХАРЮУЛХА

Һүүлэй үедэ ороhон хура бороохоо хойшо ороhо таряанай, кукурузын, наран сэсэгэй ургаса жэгдээр гаража, таряалан үлэ мэдэг ногоорон харагдадаг болоод байна.

Эгээл мүнөө үедэ, газарай хүрьhэнэй шиигтэйдэ, наранай шангаар шарадаг болоходо таримал ургамалтай хамта буртаг үбhэн гараад, ургасые ехээр даража эхилдэг aaб даа. Тиимэhээ ургасын хойноhоо харууhалха, буртаг үбhэнтэй тэмсэхэ, газарай хүрьhэ зөөлэн байлгаха, шииг нойтыень hайн бариха гээшэ нилээд харюусалгатай хүдэлмэри.

Мүнөө жэлдэ манай колхоз 700 гектарта кукуруза таринхай. Силостэ харахада ногоонойнь ехэ байхынь тула кукурузатаяа хамта зарим газартань наран сэсэг тарилсаа hэмди.

Колхозой түрүү кукурузашан Иннокентий Гарифулин (гурбадахи отделени) даажа абаhан 200 гектар газарайнгаа ургасын гараагүйдэ дээгүүрнь борнойлоо. Мүнөө кукурузын эшын гараад байхада зурууд хоорондын түрүүшын элдүүрилгэ хэжэ эхилээ.

Тэрэшэлэн Н. Банзаракцаевай хүтэлбэрилдэг бригадын кукурузашад бүхы газараа богони болзорто борнойлоод, мүнөө зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ байнхай.

Энэ жэлдэ манай кукурузашад бүхы газарайнгаа гектар бүриhөө 200 центнерhээ бага бэшэ ногоон намаа набша хуряахын түлөө тэмсэхэ. Эдэ шэнээн ургаса абаха арга боломжошье бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ ган гасуур байгаашье hаань, манай кукурузашад газараа hайнаар үтэгжүүлжэ, ургасын хойноhоо харууhалаад, гектарай 180—200 центнер ногоон намаа абадаг юм.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ,
Зэдын аймагай «Мир» колхозой түрүүлэгшэ.

Мурманскын порт — оронойнай хойто зүгэй үүдэн. Олон оронуудай арбаад суднанууд эндэ үдэр бүри бараагаа буулдаг гээшэ. Элдэб ашаан портдо асарагдана, эндэhээ абаашагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүсэтэ тракторнуудые буулгажа байна.

С. МАЙСТЕРМАНАЙ фото.

ТАСС-ай фотохронико.

Буряадай АССР-эй 50 ЖЭЛ

ҮЗЭГДӨӨГҮЙ ЕХЭ ХУБИЛАЛТАНУУД

Һүүлэй 50 жэл соо Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын ашаар манай Буряад орондо туйлай ехэ социально-экономическа хубилалтанууд болохоhоо гадна, республикаяа индустриализацилха, хүдөө ажахые хамтаруулан нэгэдүүлхэ, культурна революци бэелүүлхэ гол зорилгонууд шиидхэгдээ. Мүнөө үедэ буряад арад совет арадай — «хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэлэй» таhаршагүй хубинь боложо, 50 жэлэйнгээ алдарта ойе угтахаяа байна.

Манай общество социалис үндэhэ hуури дээрэ шэнэлэн хубилжа, хүн зоной ургалтада hайн нүлөө үзүүлээ гэжэ демографическа статистика дээрэhээ харагдана. Үе үе болоод лэ хэгдэжэ байдаг тоо бүридхэл, хүн зониие бүридхэhэн энэ жэлэй тоо баримтанууд хүнүүдэй али зэргээр олошоржо байhые гэршэлэн харуулна.

Манай республикын газар дээрэ 1923 оной январиин 1-дэ 349,8 мянган хүн ажаhуухан юм. 1973 оной январиин 1-дэ 833,6 мянган хүн ажаhуугаа гэхэ гү, али 50 жэлэй турша соо 2,4 дахинаар олошороо.

Республикын хүн зон СССР-эй, РСФСР-эй бүхы хүн зонhоо үнгэрhэн жэлнүүдэй туршада түргөөр олошороо. 1959 онhoo 1970 он болотор СССР-эй хүн зон 15,8 процентээр, РСФСР дотор 10,7 процентээр, Буряадай АССР-тэ 20,6 процентээр олошорhон байна.

1923 ондо городуудта 32.200 хүн ажаhуугаа hаа, 1973 ондо 393,2 мянган хүн ажаhууна. Тиигэжэ городой хүн зоной тоо 12 дахин олошорhон байна. Хүдөө нютагуудта ажаhуудаг хүн зоной тоо 317,6 мянган хүн байhанаа 440,4 мянган хүн хүрэтэрөө олошороо гэхэ гү, али 40 процентээр дээшэлhэн байна.

Улаан-Үдэ хотын хүн зоной тоо 1923 ондо 20,5 мянган байhанаа, 1973 ондо 278,5 мянга болотороо олошороо гэхэ гү, али 14 дахин ургаа.

Бүхы жэлнүүдэй туршада республикын хүн зон сэхээр олошорхоhоо гадна, ондоо областьнуудhаа ерэhэн хүнүүдээр нэмээ.

Хэрбээ 1924 ондо 1.000 хүн бүриин үдэсэ 13,1 байhан hаа, 1940 ондо 23,6 хүнөөр олошорhон байна.

Дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ хүн зоной тоо нилээд олошоржо, 1950—1959 онуудта 1.000 хүн бүридэ 24—25 хүн нэмээ. Харин 1960—1970 онуудта хаа хаанагүй хүн зоной үдэсэ бага боложо. 1972 ондо 1.000 хүн бүридэ 12,5 хүн түрэhэн байха юм.

Хүн зоной үдэсын бага болоhоной гол шалтагааниинь гэхэдэ, дайнай үедэ залуу эхэнэрнүүдэй хороhонhoo, үхибүү түрэлгээ зорюута үсөөрүүлhэнhээ уламжалаа.

Хүн зоной үдэсын хэдышье хороо hаа, манай республикада хүн зоной олошоролго СССР-эй РСФСР-эй зоной тоогой олошоролгоhоо нилээд ехэ байhаар. 1972 ондо СССР дотор мянган хүн бүридэ — 9,3 хүн, РСФСР дотор — 6,4 хүн түрөө hаа, Буряадай АССР-тэ — 12,5 хүн түрэhэн болоно.

1924 ондо буряад арадай үдэсэ тон бага байhан. Тэрэ жэлдэ 1.000 хүн бүридэ 16,4 хүнэй түрөө hаа, 12,7 хүн наhа барадаг hэн. Тиигэжэ 1.000 хүн бүридэ 3,7 хүн нэмэhэн болоно.

Хүн зоной ажаhуудалай hайжарhанай ашаар буряад яhатанай үдэсэ нилээд дээшэлжэ, 1959 ондо мянган хүн бүридэ 38,6 хүн түрэhэн болоно, тиигэжэ сэхэ үдэсэнь 27,9 хүнэй тэнтэй болоhон байна. Һүүлээрнь хүн зоной үдэсэ доошолжо, 1.000 хүн бүридэ 13,8 хүн түрөө гэхэ гү, али хоёр дахин бага болоо. Тиигээшье hаа, буряадуудай үдэсэнь республикын бүхы зоной үдэсэhөө дээшэ байжа, 1.000 хүн бүридэ 22,5 хүн түрэhэн болоно. Харин бүхы республикын хүн зоной үдэсэ 18,1 процент болоhон байна,

1970 ондо хүн зоной тоо бүридхэлэй хэгдэхэдэ СССР-тэ ажаhуудаг буряад зоной тоо 315 мянган хүн болоhон байна, харин 1923 ондо 220 мянган буряад яhатан ажаhуухан юм. 1970 ондо Буряадай АССР-тэ 179 мянган буряад ажаhуугаа.

Гээгдэнги ажаhуудалтай нютагай зониие мүнөө үеын промышленна үйлэдбэридэ хабаадуулhанай ашаар республикын городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта ажаhуудаг хүн зоной тоо нилээд олошорhон байна. 1923 ондо городуудта оройдоол 253 буряад ажаhуугаа hаа, 1970 ондо республикын городуудта 42 мянган буряад ажаhуугаа, тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хотодо 32 мянган буряад ажаhууна.

Манай орондо нацинууд болон үндэhэ яhатан хоорондоо улам дүтэ, эбтэй эетэй боложо байна. Энэ ушар манай буряадташье үзэгдэнэ. 1926 ондо манай буряад орондо 9 ондоо үндэhэ яhатанай ажаhуугаа hаа, 1970 ондо республикын газар дээрэ 95 үндэhэ яhатан ажаhуугаа. Олон тоото эдэ үндэhэ яhатан хамтын хэрэгэй түлөө амгалан тайбан ажал эрхилхынгээ хажуугаар эрдэм номдо hуралсана.

Хэлэн гээшэ хүниие ямар нацида хабаатайень тодорхойлдог гол шэнжэ шанарынь болоно. Тиимэhээ элдэб үндэhэ яhатанай хамтаран нэгэдэлгые тодорхойлдог асуудалнуудые харахадаа ямар нэгэн арадай хэлэнэй хүгжэлтэдэ анхаралаа табидаг байнабди. 1970 оной тоо бүридхэлэй ёhoop, буряад яhатанай 95 процентнь буряад хэлээ түрэл хэлэмнэй гээшэ гэжэ нэрлээ, харин 5 процентнь буряад хэлээ мэдэхэгүй байжа, ород хэлые түрэл хэлэмнэй гэжэ нэрлээ hэн. Буряад хүн зоной 65 процентнь ород хэлые хоёрдохи хэлэмнэй гэжэ нэрлэhэн байна.

Тиимэhээ ород хэлэн гээшэ нацинууд хоорондын хэлэн гэжэ тоологдодог болоо.

Манай парти урдань гээгдэнги байhан арадуудта бэеэ даанхай байдал олгожо, нацинуудые политическэ талаарнь адли тэгшэ эрхэтэй болгохо зорилго табиhан юм. Тэрээниие бэелүүлхын тула гээгдэнги заха хизаарнуудые индустриальна талаарнь хүгжөөхэ, национальна хүдэлмэришэн анги, техническэ интеллигенци бүридүүлхэ, культурна революци хангаха шухала байгаа.

Түүхэтэ энэ зорилгын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэhэнэй ашаар манай республикын бүхы хүн зон үндэhөөрөө хубилаа.

Хүн зоной бүридэлые ниитын бүлэгүүд болгон хубаажа хараа hаамнай, мүнөө үеын эгээл түрүү анги болохо хүдэлмэришэн ангиин тоо нилээд олошорhон байна. 1926 ондо тоо бүридхэлэй хэгдэхэдэ, манай республикын хүн зоной оройдоол 3,9 процентнь хүдэлмэришэд, 3 процентнь алба хаагшад, үмсын ажалтай таряашад, хамтаралда хабаадаагүй бусад зонууд — 93,1 процентыень эзэлжэ байгаа. 1970 ондо (хүн зоной тоо бүридхэлөөр) хүдэлмэришэд бүхы хүн зоной 63 процентые, алба хаагшад — 22,8, колхознигууд—14,1 хамтын ажалда хабаадуулагдаагүй хүнүүд — 0,1 процент эзэлжэ байгаа.

Буряадай хүн зониие ниитын бүлэгүүд болгон хубаажа хараа hаа, ехэ hонирхолтой байна. 1970 ондо Буряадай республикын хүн зоной 48,7 процентнь хүдэлмэришэд, 24,5 процентнь алба хаагшад, 26,8 процентнь колхознигууд байhан юм.

Манай республикын хүн зоной ажал хүдэлмэридэ ехээр хабаадуулагдаhые 1970 оной Бүхэсоюзна тоо бүридхэл гэршэлэн харуулаа. Республикын ажал хэжэ шадаха диилэнхи олон хүн зон ниитын үйлэдбэридэ хабаадуулагдаhан байгаа. Харин революциин урда тээ ажал хэжэ шадаха хүн зоной олонхинь таряан, мал ажал эрхилдэг байhан.

Промышленность болон транспортын барилга болон бусадшье hалбаринуудай хүгжэhэнэй, хүдэлмэришэдэй мэргэжэлэй дээшэлhэнэй ашаар республика соомнай урдань үзэгдөөгүй шэнэ мэргэжэлнүүд бии боложо, машинистнууд болон мотористнууд, үрэмдэгшэд болон проходчигууд, металлургнууд болон шудхалаашад, токарьнууд болон фрезеровщигууд, электро-гагнууршад, слесарь-хабсаргашад, химигүүд болон бетонщигууд, мүн бусад олон мэргэжэлтэд олошорно.

Хүдөө ажахыда хүдэлэгшэдэй ажал хүдэлмэри мүн үндэhөөрөө хубилна. 1923 ондо мүнөөнэй Буряадай республикын газар дайда дээрэ үмсын таряан ажалтай 66 мянган бүлэ байгаа hаа, 1928 ондо 73 мянга хүрэтэрөө олошорhон юм. 1940 ондо хүдөө ажахы хамтаруулагдажа дүүрэhэн байгаа. Улаан-Үдэ хотын, мүн бусадшье хото болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудай хүн зон хүдөө ажахыда хүдэлэгшэдэй ашаар олошороо Тиимэhээ хүдөө ажахыда хүдэлэгшэдэй тоо нилээд хороhон байна.

Мүнөө үедэ хүдөө нютагуудта ажаhуугшадай нилээд олониинь тракторист, машинистнуудай, шофёрнууд, машинистнууд - мотористнууд, слесарьнүүд, электрогагнууршад болон электромонтёрнуудай, мүн бусадшье олон мэргэжэлтэдэй тоодо оронхой. Хүдөө тосхондо интеллигентын ажалтай шэнэ түхэлэй хүн — хүдөө ажахын мэргэжэлтэн бии болоо. Хүдөө ажахыда дээдэ, дунда эрдэмтэй 3.000 шахуу мэргэжэлтэд (агроном, зоотехник, ветврач, инженер болон технигүүд) ажаллана. 1923 ондо тиимэ мэргэжэлтэй оройдоол 68 хүн байhан юм.

Эдэ тоо баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, совет засагай жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудта ехэ хубилалта боложо, хүдөө ажахыдахи хүдэлмэриин хүгжэнги, индустриальна түхэлтэй болоhые гэршэлнэ. Саашадаа ажал хүдэлмэриин оньhожоруулагдаха бүри, илангаяа мал ажалай промышленна үндэhэ hуури дээрэ хүгжөөгдэхэ бүри, хото хүдөө хоёрой хоорондохи илгаа түргөөр үгы боложо эхилхэ юм.

Урдань нүүдэл шахуу ажаhуудалтай байhан буряадууд совет засагай жэлнүүдтэ хүдэлмэришэнэй олон тоото мэргэжэл шудалжа национальна хүдэлмэришэн ангиин гол хубинь болоhон байна.

50 жэлэй туршада Буряад орондо олон тоото совет интеллигенци бии боложо, ажал хэдэг бүхы хүнүүдэй 29 процентыень эзэлнэ.

Республикымнай арадай ажахын элдэб hалбаринуудта дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй 52 мянган мэргэжэлтэд хүдэлнэ, тэрэ тоодо 20.300 дээдэ эрдэмтэй. Жэшээ болгон иимэ тоо баримтануудые харуулмаар. 1941 ондо дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй 5.100 хүн ажаллажа байгаа, тэрэ тоодо оройдоол 1.500 хүниинь дээдэ эрдэмтэй байhан юм.

Эндэхи үндэhэн буряад яhатан энэ талаар илангаяа ехэ амжалта туйлаа. Дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй буряад мэргэжэлтэд 13.400 хүрэтэрөө олошороо, тэдээнэй 5.600 хүниинь дээдэ эрдэмтэй.

Ухаан бодолоороо ажаллагшадай 22.260 хүниинь инженернүүд болон технигүүд болоно, тэрэ тоодо 4.700-ниинь инженер, 700-ниинь — конструктор, 1.600-ниинь — механик, 4.500-ниинь — мастер, 2.500-ниинь — техник, 3 мянганиинь — хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, 8.600-ниинь — медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 1.800 шахуу врачнууд, 18.500 научна хүдэлмэрилэгшэд, багшанар болон хүмүүжүүлэгшэд, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай 4.000 шахуу хүдэлмэрилэгшэд, 700 шахуу уран зохёолшод, журналистнууд, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд, түсэблэлгын, тоо бүридхэлэй 17.000 шахуу хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно.

Эхэнэрнүүд үйлэдбэриин, ниитын ажалай элдэб газарнуудта хүдэлнэ. Жэшээнь, 12.700 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд гэхэ гү, али 43 процентнь эхэнэрнүүд ажаллана, хүдөө ажахыда хүдэлдэг мэргэжэлтэдэй 36 процентнь, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй 91 процентнь эхэнэрнүүд болоно. Научна хүдэлмэрилэгшэдэй 74 процентыень, литература болон хэблэлдэ хүдэлэгшэдэй 50 процентыень мүн лэ эхэнэрнүүд эзэлдэг байна.

Буряад эхэнэрнүүдые гээгдэлhээ гаргаха, гэгээрүүлхэ талаар угаа ехэ амжалта туйлагдаа. Эхэнэрнүүд манай обществодо хүндэтэ hуури эзэлдэг болонхой.

Манай республикада социально-экономическа, политическэ туйлай ехэ хубилалтанууд боложо, хүн зоной бүридэл иигэжэ үндэhөөрөө хубилаа.

Д. РАДНАЕВ,
Буряадай АССР-эй статистическэ управлениин начальник.

Коммунис ажалай ударник Мария Терентьевна Ткач «Теплоприбор» заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн. Хахад жэлэй түсэб болзорhоо урид гэhэн уряа доро эндэхи хүдэлмэришэд ажаллана. Мария Терентьевна урда табиhан зорилгоёо сүм дүүргэхын тула бүхы шадабар мэргэжэлээ гарган ажаллаа. Заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн хахад жэлэйнгээ түсэбые 4 hара хахад соо эрхим шанартайгаар дүүргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Теплоприбор» заводой түрүү токарь М. Т. Ткач ажалдаа.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАН фото.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ШУЛУУШАДАЙ БРИГАДИР

Михаил Бессонов барилгынгаа газарта хүрэжэ ерэhээр лэ, обоо хирпиисэнүүдые, түмэр бетон хэрэгсэлнүүдые наринаар шалган тоолоно оробо. Буурал сагаан толгойтой үбгэжөөлэй хүрэжэ ерэhэнииешье тэрэ обёорбогүй.

—Михаил Иванович! Гансашье хирпиисэ хороогүй байха. Яhала оролдожо харууhалhан хүм,—гэжэ үнэхөөрөө зэмэтэй юм мэтэ үбгэжөөл дуугарба.

Ара нюргандань хүнэй гэнтэ дуугархада Михаил сошожо, эгсээр эрьен:

—Һэжэглээд, тоолоно бэшэлби, үбгэжөөл. Мүнөөдэртөө барилгын материал хүрэхэ ха гү гэжэ тоолобоб. Дутахаар hаань эртээнhээ захиха хэрэгтэй ха юм, —гэжэ дарууханаар хэлээд, вагон-гэр тээшээ алхалба. Иимэ харюу дуулахадаа, үбгэжөөл баясаhан хэбэртэй:

—Хари, хари ёhотойл эрэ иигэжэ ажал хүдэлмэри тухайгаа шэбшэжэ, hанаата болгожо ябадаг шуу,—гэжэ дуугарhаар хойноhoонь ошобо.

Михаил Иванович телефоной трубка абажа, хэндэшьеб даа хонходожо оробо. Уданшьегүй телефоной трубка соо эхэнэр хүнэй харюусахань дуулдаба.

—Алло, алло. Энэ Бессонов хэлэнэ. Бидэндэ мүнөө үдэр 20 кубометр цементын холисо хэрэгтэй, — гэжэ тэрэ яаран тэбдэнгүйгөөр хэлээд, трубкаяа табиба.

—Цементын холисо hаадгүйгөөр асаржа үгэбэлнь, мүнөөдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэхэ байхабди,—гэжэ Михаил Бессонов харуулшан үбгэжөөлдэ хөөрэжэ hуугаа hэн.

Тэрэ нүхэдтөө найдаhан хадаал, иигэжэ хэлэнэ бшуу. Уданшьегүй шулуушад вагон-гэр соогоо сугларжа эхилбэд. Һүүлшын хүдэлмэришэнэй орожо, үүдэеэ хаахадань, Михаил бултанда хандан:

—Ажалай эхилтэр үшөө арбаад минута үлэбэ. Хүн бүхэн үсэгэлдэр хүдэлhэн газартаа ажал хэхэ. Мүнөөдэр 20 кубометр цементын холисо захяаб. Энээниие бараниинь хэрэглэжэ шадаа hаа, нормоёо үлүүлэн дүүргэхэбди,—гэжэ хэлэбэ. Василий Ефремович Чирковский бригадирые дэмжэhэнээ мэдүүлбэ:

—Хэлсээн байхагүй, даааряа дүүргэхэл байхабди.

Михаил Бессонов Чирковскиин үгэдэ найдадаг. Тэрэнэй зүбшэл заабари харадаа абажа, ажал хүдэлмэреэ эмхидхэдэг. Тиимшьегүй яаха гээшэб! Василий Ефремович бүхы наhан соогоо барилгада ябаhан хүн ха юм. Ленинэй ордента локомотив-вагон заhабарилгын заводой hуури табилсаhан. Түс заводой хүдэлмэришэдэй ажаhууха гэрнүүдые барилсаhан намтартай. Энэ наhан соогоо хэды олон байрын гэрнүүдые барижа, хүдэлмэришэ зондо баяр бэлэглээ гээшэб! Тэрэ зүб лэ юумэ хэлэhэн байдаг. Арбан табан жэлэй саана Михаилые шулуушанай мэргэжэлдэ hу[...] hэмнай. Оролдосотой, ажал х[...] дуратай, зааhан юумыень [...] лэхэнээр ойлгодог, hүбэл[...] hурагшатай болоhондоо т[...] ехэ баясадаг бэлэй. Хэдэн ж[...] шулуушанаар хүдэлөөд бай[...] дань, Михаил Бессоновые б[...] гадираар дэбжүүлхэ гэhэн д[...] радхал Василий Ефрем[...] Чирковский оруулhан юм.

Михаил гартаа дүйтэй [...] хэ шулуушан hэн. Халаан[...] гаа даабари хододоо үлү[...] дүүргэдэг, ниитын ажабай[...] да эдэбхитэйгээр хабаада[...] бүхы бригадынгаа хэрэгэй [...] лөө оролдодог бэлэй. Тии[...] hээл хамта хүдэлдэг нүхэд[...] үнинэй шулуушанай дура[...] лые дэмжэжэ, Михаилые б[...] гадираар дэбжүүлээ hэн.

Бригадирай тушаал я[...] харюусалгатай. Ганса өөры[...] бэшэ, хэдэн арбаад х[...] ажалай дүүргэлтын т[...] оролдохо ёhотойш. Энэ туша[...] да дүршэлтэй, нүхэдэй[...] урда эрилтэ табижа ша[...] эмхидхэхы шадабаритай [...] хүдэлхэ болоно бшуу. [...] хаил Бессонов энэ харюу[...] гаяа ойлгожо байгаа [...] Тиимэhээл нүхэдэйнгөө [...] далыень харюулхые оро[...] хоб гэжэ үгэеэ үгөө ба[...]

Мүнөө 40-дэхи квар[...] 80 бүлэ айлай орохо г[...] торхо бодхоожо байнхай. [...] барилгаяа октябриин 30[...] дүүргэхээр социалис у[...] абаhан юм. Михаил олон [...] барилгада хүдэлжэ дү[...] шадабаритай болоhон [...] ажалаа зүбөөр эмхид[...] хүдэлмэриин саг зүбөөр [...] рэглэжэ, барилгын матер[...] арьбалха гэhэн зорилго [...] табидаг. Ажалдаа хама[...] урид ерэжэ, халаан соо [...] хөөр материал бэлдэдэг. [...] рэгтэй юумэеэ захидаг [...] шалтай. Михаил Иван[...] Бессонов туйлаhан амжал[...] саашадань бүри арьбад[...] түргэнөөр, hайн шанар[...] гаар барилга хэхэ гэhэн [...] тэ хүдэлмэришэн бүх[...] урда табина.

«Буряадай АССР-эй 50 [...] лэй ойн нэрэмжэтэ бриг[...] гэhэн нэрэ зэргэдэ хүр[...] түлөө тэмсэнэ. Эрхим шу[...] шад Илья Хубитуев, Раиса [...] новская гэгшэд халаан[...] риингөө даабари 15—20 [...] центээр үлүүлэн дүүргэн[...]

— Бүхы хүдэлмэриша[...] гөө эрхим hайнаар хүд[...] байhан дээрэhээ ам[...] туйланабди. Юhэдэхи [...] жэлэй шиидхэхы гурб[...] жэлэй даабари болзор[...] урид дүүргэхэ байхаб[...] гэжэ Михаил Иванович [...] сонов хэлэнэ. Тус бригад[...] нинэй орденто локом[...] вагон заhабарилгын за[...] капитальна барилгын [...] гай эрхим бригада гэж[...] логдоно. Һара бүри соц[...] мүрысөөндэ эрхимлэжэ [...] гэн шангаар урмашуула[...] Нэрэ солонь Хүндэлэлэй [...] барhаа буулгагданагүй.

К. ЖАМЬЯНС[...]
манай кор[...]

Ш Э Н Э

БАРИЛГАНУУД

Далайхайн совхозой түб hуурин Утаата нютагай түхэл шарай жэлhээ жэлдэ хубилжа байна. Эндэ hүүлэй жэлнүүдтэ байрын шэнэ гэрнүүд, үйлэдбэриин болон соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай барилганууд олоор бодхоогдоно. Юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ илангаяа ехэ барилга хэгдэнэ.

Совхозой контородо дүтэхэнэ барилгын ехэхэн талмай харагдана. Тэндэ хүүгэдэй саад-яслиин барилга эхилhээр тиимэшье удаан болоогүй. Гэбэшье тэрэнэй хана гүйсэд баригдаад, хушагданхай. Саад-яслиин барилга hаядаа дүүргэгдэжэ, байгша оной сентябриин 1-дэ ашаглалгада орохо.

Саад-яслида совхозой хүдэлмэришэдэй 50 үхибүүн хүмүүжүүлэгдэхэ юм. Тиигэжэ гэрэй эзэн олон эхэнэр хамтын ажалда хабаадалсадаг болохо байна.

Совхозой отделенинүүдтэ хоёр эхин hургуули бии юм. Тиимэhээ 10—11 наhатай үхибүүд Санагада ерэжэ, hуралсалаа үргэлжэлүүлдэг байна.

Мүнөө Утаатада найман жэлэй hургуулиин байшангай hуури табигдаад, барилгань hайнаар ябуулагдана. Тэрэнэй барилгын дүүргэгдэжэ, ашаглалгада оруулагдахадань, эндэхи үхибүүд нютаг дээрэ найман жэлэй hургуули дүүргэхэ аргатай болохонь гээшэ.

Саад-яслиин, найман жэлэй hургуулиин байшангуудай барилга дээрэ республикын «Межколхозстрой» нэгэдэлэй Захааминай оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныи барилгашад хүдэлжэ, үдэр бүриин даабариие үлүүлэн дүүргэхые оролдоно. Илангаяа саад-яслиин байшан хурдан түргэнөөр баригдажа байна. Ниитын энэ хоёр байшан уhанай ууралаар дулаасуулагдаха юм.

Совхозой хүдэлмэришэд энэ жэлдэ олон шэнэ гэр барижа байна. Бэрхэ малшан Николай Дампилов, автомашинын жолоошон Цыренжап Замбалаев болон бусад шэнэ гэрнүүдые барина.

Олохон хүн хуушан гэрнүүдтээ залгаа барижа, уужам болгон үргэдхэнэ. hургуулиин багшанарай ажаhуу нэгэ гэр баригдажа байна. Хэдэ совхозой түб hуурин болбосон түхэлтэй болгохо талаар нилээд ехэ юумэн хэгдэжэ байнхай.

Манай корр.

Ажалай түрүүшүүл—арадай кандидадууд

ШАНААГАЙ ЭРХИМҺААЛИШАН

Табидаа ойртоһоншье һаа, бэеэр үшөөл сарюун, хараб-тар шарайтай, номгон даруу зантай һаалиша эхэнэрые Шанаа тосхоноорхид, хүгшэн залуугүй, уулзабал мэндэшэлэнгүй гарадаггүй байха. Тэдэнэй зариманиинь Соли Бальжинимаеватай золгоходоо:

— Сайн байнуу, Соли абгай! Ажал хэрэг сайн, бэе элүүр энхэ юу? — гэдэг.

— Ямаршьегүй даа. сайхан даа! — гээд, Соли Цыдыповна харюусахадаа үгэеэ аянгатуулан татажа, налгай зохидоор харюусадаг.

Иимэл тэнигэр налгай олон үгэдэ дурагүй, зоримгой шанга, үсэд нэтэрүү, ажалша бэрхэ хадань нютагаархидынь, илангаяа ажалша малша хүнүүд Соли Цыдыповнае хүндэлхэһөө гадна, ямба үзүүлхые оролдоно ха гээд һанадагби.

Нэгэтэ Шанаагай һүнэй фермэ дээрэ һаалишадай иигэжэ һаналаа хубаалдажа хөөрэлдэхые дуулаха ушар тохёолдоо бэлэй:

— Байза, Соли абгайл мэдэхэ ха, ереэгшэмни дэлгэнээ, хэзээ тугаллахань хаб?

— Үнеэнэйшни хүбшэргэй барижал үзөө хадаа мэргэнээр хэлэхэл байха даа.

— Хүбүүмни ханяагаад, толгоймни үбдэнэ гэнэ. Соли абгайе үнеэдымни һаалсажа туһалыш гэхэмни.

— Арсахагүй даа... Тиигэ, тиигэ. Солиин лэ хэнэйшье үнеэ һаахадань, ээзэнээ ондоорхохо, һүеэ татадаггүйнь гайхалтай юм.

Юундэ энэ хөөрэлдөөн тухай дурданабиб гэхэдэ, энэ ушар С. Ц. Бальжинимаевагай абари зангай, ажалша бэрхэ байһан, шэнжые гэршэлнэ бэшэ аал?

Тинхэдэл Соли Бальжинимаева тухай, тэрэнэй һайн һайхан сэдьхэлэй шэнжэ тухай, ажалайнь шадабари, дүй дүршэл тухай тэды тобшохоноорошье һаа заатагүй зурагглан бэшэхэ һанал бодол ухаандамни түрөө бэлэй.

Тушаан боложо Соли Цыдыповнатай танилсаад, ажал хэрэг тушаань һонирхоходомни, абаһаар аягүйрхэһэн янзатай, энеэбхилэн, үгэлбэ:

— Юрэдөө өөр тухайгаа юу хэлэлтэйб даа. Һаалишанаар хүдэлжэ эхилһээрни 29 жэл болохонь. Он жэл ехэл түргэн үнгэрнэ. Энэ саг соо хэр зэргын аша туһатай юумэ хэжэ үрдибэ гээшэ бииб? Иимэ бодол ухаандаа оруулхадаа, багал байн даа, үшөөл урагшатай байгаа һаа, һайн байгаа гээд, сэдьхэн ябадагби. Туйлаһан, хэһэн юумээрээ яажа һанаагаа амараад һуултай гээшэб? Иигээд лэ үетэн нүхэдтэеэ суг хамтын ажалай түлөө оролдожол байһалби даа.

Хамтын ажалай түлөө... Энэ хэлэһэн юрын үгэдө хэды гүн удха бии гээшэб! Энэ ажалша эхэнэрэй хамтын хэрэгэй түлөө бүхы һанал сэдьхэлээ үгэжэ, өөрынгөө урдахи уялгые шадамараар дүүргэдэг, хүндэ хүшэр юумэнһээ сүхэрдэггүй, эдэбхи зоригоор бадарма хадань, «манай Соли абгай бэрхэ даа» гээд, тэрээн тухай урин дулаанаар суг хүдэлдэг нүхэдынь дэмы хэлсэдэггүй ёһотой. Тиимэһээл Сэлэнгын совхозой Шанаагай отделениин хүдэлмэрилэгшэдэй һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ аймагай Соведэй депутадуудта кандидадаар С. Ц. Бальжинимаевагай нэрые дэмы дурдаагүй байха. Шанаа нютагай мэдээжэ һаалишан Соли Цыдыповна һунгагшадтай уулзахадаа, өөрынгөө хүдэлмэри тухай, малшадай мүрысөөн тухай хөөрэбэ. «Манай совхозой суута һаалишан, Социалис Ажалай Герой Надежда Лазаревна Тадвашкинагай «Табан жэлэй түсэбые гурбан жэл хахад соо дүүргэел» гэһэн уряа аймаг дотороо түрүүлэн гаргаа бэлэй. Энэ уряае үнэн сэдьхэлһээ һайшаагаад, юһэдэхи табан жэл соо хараалһан өөрынгөө хубиин түсэбые уридшалан дүүргэхые оролдоноб. Тиихэтэй хамта нютагаархидайнгаа намайе аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлһэн ехэ найдабарииень харюулхын тула оролдохоб» гэжэ Бальжинимаева мэдүүлээ һэн гэхэ. «Хэлээл хадаа хэхэ хэрэгтэй» гэжэ хэлэдэг Соли Цыдыповна багашье, ехэшье хэрэгтэ хододоо харюусалгатайгаар хандадаг.

— Энэ жэлэй эхиндэ хаа хаанагүй үргэн далайсатайгаар дэлгэрһэн малшадай Бүхэсоюзна мүрысөөндэ оролсоод, гурба дугаар шиидхэхы жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр шууд дүүргэхын тула ехэхэн оролдолго гаргана, — гээд Шанаагай отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй тэмдэглэхые дуулаа һэм.

— Үнгэрһэн малай үбэлжэлгэ ехэл манине тухашаруулаа. Үбһэ тэжээлэй хэды хомор байбашье, малшадай оншо арга, шадабаритай ажалай ашаар һанаһанда оробол, үнеэднай ондо ямаршьегүй ороо. Тиигэбэшье урда жэлнүүдтэй сасуулбал, һү һаалимнай нэгэ заахан бага байгаа. Энэ зунай үедэ үнеэдһээ горитойхон һү һаажа, үбэлэй сагта бирагүйшэг абаһанаа хүсэлдүүлхэ зорилго урдаа табинхайбди, — гэжэ Соли Цыдыповна хэлэбэ.

— Жэлэй эхинһээ та, өөрөө хэр һү һаагаабта?

— Харууһалжа байһан хорин үнеэдэйнгээ түс бүриһөө дунда зэргээр 969 килограмм һү һаанхайб.

— Энэ дүн фермэ дээрэтнай эгээл һайн болоно бэзэ? Мүрысөөндэ илажа ябаналта, — гээд хэлэхэдэмни Бальжинимаева даруугаар:

— Һайрхахаар юумэн юу байхаб даа. Юрэдөөл, бултал эсэхэ сусахые мэдэнгүй гэхээр ажаллажа, һабатаар дүүрэн сагаан эдеэ аалгидуулжа, Буряад оронойнгоо ойн баярые угтаха һанаатайл урагшаа тэгүүлнэ гээшэлди даа! — гэбэ.

Иимэл магтама һайхан һанал сэдьхэлтэй, иимэл юрын ажалша эхэнэрэй хүсэл зоригоор, ажалай туйлалтаар Сэлэнгэ голоймнай малшадай хамтын хэрэгэй амжалта батадхан шэрээгдэжэ, арьбадхагдажа байхада, бидэ нютагаархидынь Соли Цыдыповна Бальжинимаевадал адли ажалша малша хүнүүдээрээ омогорхонгүй яахабибди! **Ц. БАЛДАНОВ.**

Сэлэнгэ.

УРИН ДУЛААН АБАРИ ЗАН

Энэ НАЛАРХАЙ шарайтай эхэнэрые Хэжэнгын хүн зоной олонхинь лэ мэдэхэ, һайн таниха гээ һаа, сохом алдуу болохогүй. Юуб гэхэдэ, Клавдия Сидоровна Апрелкова бүхы наһаараа шахуу худалдаа наймаанда хүдэлнэ. Энэ хүдэлмэридэ ябаһан хүн гээшэмнай зоной дунда ходо байдаг, хүнүүдтэй үдэр бүри уулзадаг. Харин иимэ хүнэй ажал хүдэлмэри тухай абаһаар хөөрэхэнь бэрхэтэй байдаг.

...Табин оной үбэлые элихэн һананам. Хэжэнгын дунда һургуулиин һурагшад хойто үбэлэйнгөө түлеэ бэлдэхэ гэжэ Доодо-Һүүжын ойдо гарабабди. Бүхэли үдэрөөрөө түлеэ тайража, хахалжа эсэшэһэн бидэнэр арбаад модоной зайда ябагаар махажа, арайхан Хэжэнгэ тосхондоо ерэбэбди.

Үдэшэ. Орой болонхой. Хэжэнгын «Чайная» үшөө хаагдаадүй байба. Хүнүүд ороно, гарана. Бидэнэр хэдэн үхибүүд халуун сай ууха һанаатай тэндэ оробобди.

«Чайнайн» столнуудые арилгадаг, шоройень хамадаг нэгэ томо эхэнэр бидэнэй урдаһаа сухалтайгаар гаража:

— Хаалтатай гэхэдэ ойлгодоггүй зон гээшэ гү? Үхибүүд, гарагты саашаа! Орой болоһон хойно энээрүү юу бэдэрээбта?—гээд, бидэниие түлхихэһөө нааша болон, газаашамнай гаргаһаяа байхадань, буфедтэ хүдэлдэг сагаахан шарайтай Клава абгай ерээд:

—Яажа байнаш? Эдэшни эдеэлхэ һанаатай ябаа бэшэ юм гү?—гэжэ тэрэ һамгые номогоруулба.

Бидэшье Клава абгайн энеэбхилһэн, урин шарайе харахадаа, досоомнай гансата нара гаража, дэгэлээ бушуухан тайлаад, столдо ошожо һуушабабди.

—Барһадшни эсэшоо. Түлеэ бэлдээд бусажа ябана ха юм. Маруся, тэндэ котлетэ үлөө һэн гү?—гэжэ Клава абгай кухниин сонхо руу шагаажа байжа дуугарна.

Бидэшье һайсахан эдеэлээ һаабзэбди.

Иигэжэ урин зантай Клава абгай—наймаашанай анхаралда түрүүшынхеэ хүртэһэнөө бидэнэр, үхибүүд мартангүй, дулааханаар удаан һанажа ябаа бэлэйбди

Клавдия Сидоровна мүнөө Хэжэнгэ тосхоной эдеэ хоолой магазинине даагшаар хүдэлжэ байна. Энэ магазинай коллектив ехэ эбтэй юм. Тиимэл хадаа һара, квартал, жэл бүхэнэйнгөө түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ аймаг соогоо суурхадаг.

...1965 ондо Клавдия Сидоровнатай уулзагдаа һэн. Эгээл тиихэдэ Клава абгайн хододоо гэрэлтэй байдаг шэг шарайда баярай тэмдэгэй бүри ехээр толоржо байхые адаглан хараа һэм.

Тиихэдэ Клава абгайтай хөөрэлдэхэ зуураа, хэдэн асуудал табяа һэм.

—Худалдаа наймаанда хүдэлхэдэ ямар гэжэ һананат?

—Зарим хүнүүд ехэл гайхадаг: «Яажа бүхэли үдэртөө хүл дээрээ байжа хүдэлнэт?. Теэд би һанахадаа, хүнгэн ажал гэжэ хаанашье үгы гээд досоотоо бодогшоб. Ямаршье ажалда үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оролдожо хүдэлхэдэ, хэхэ, бүтээхэ юумэн олдоод лэ байха. Худалдаа наймаан гээшэмнай хүнгэн бэшэхэн ажал. Теэд һурагдаа, дадагдаа юм гү, хүдэлөөд лэ ябагшабди.

— Хүн зоной бүхы эрилтэ һайнаар хангаха гээшэмнай баһал хэсүү хүшэр, харюусалгатай хэрэг бэшэ гү?

—Тиимэ даа. Сухалтай, ёборгон хүн абаһаар лэ бушаганаад, түргэдөөд, зоной дура гутаахаяа һанадаг. Тиимэ хүн наймаашанаар үни хүдэлжэ шадахагүй хадаа. Тиимэһээ наймаашан гээшэ нилээд тэсэбэритэй хүн байха ёһотой гэжэ би һанадагби. Зүгөөр хүнүүдэймнай зан абариин олон янза һэн хойно тэдэниие бултыень һайнаар хангаха гээшэ баһал гайтайшаг. Тиибэшье үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ оролдожо, хүнэй тала хараһан наймаашан хэнэйшье дура гутаахагүй. Бодоод үзыш. Бидэнэр—наймаашад өөһэдөө магазинда орожо, эд бараа худалдан абадагбди. Тиимэһээ хүн зоноо, ажалша нүхэдөө һайнаар хангахын түлөө заатагүй оролдохош. Тиимэ уялгатай, даабаритай хүнүүд—бидэнэр хүн зоноо һайнаар хангахын түлөө оролдохо зэргэтэйбди.

—Танай ажабайдалда һүүлэй үедэ болоһон шэнэ һонин бии гү?

—Бии гэжэ хэлэхэдэ болохо. Худалдаа наймаанда хүдэлһөөр нилээд олохон жэл боложо байна гээшэ аабзаб. Мүнөө гүрэн түрэмнай минии ехэ бэшэхэн оролдолгые үндэрөөр сэгнэжэ, Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаба. Тиихэдэ би һаяхан «Худалдаа наймаанай отличник» гэһэн тэмдэгтэ хүртэбэб. Тэрээндээ баяртай байгаагүйдэм аргагүй.

...Һаяхан Хэжэнгэ нютагаар ябахадаа Клавдия Сидоровна Апрелковатэй уулзабаб. Клава абгай уриханаар урдаһаам хараад:

—Зай бишни пенсидэ гарахам, — гэжэ хэлэбэ.

Би гайхабаб. Үнэхөөрөөшье тоолоод үзэхэдэм, Клава абгай худалдаа наймаанда хүдэлжэ эхилһээр аяар хори юһэн жэл боложо байба бшуу. Хори юһэн жэлэй туршада хүн зонойнгоо эрилтэ хангажа, эд бараа, эдеэ хоол худалдаһан энэ хүн зонойнгоо дунда хүндэтэйшье, ямбатайшье байха зэргэтэй.

Мүнөө нютагай Соведүүдтэ болохо һунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрэ хүн зон Клавдия Сидоровна Апрелковае ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Нютагай Соведүүдтэ һунгалтын үдэр —июниин 17-до зон нүхэдынь түрүү наймаашан Клавдия Сидоровна Апрелковагай түлөө нэгэн һаналаар дуугаа үгэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ЗАЛУУШУУЛЫЕ ПАТРИОТ ҮЗЭЛТЭЙГӨӨР ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

АЛДАР СУУТА АЛЕКСАНДР МАТРОСОВОЙ ДАЙШАЛХЫ ЗАМААР

II. ВЕЛИКИЕ ЛУКИ ХОТОДО

Великие Луки городой Ленинэй нэрэмжэтэ гол талмай. Коллектив коллективээрээ ерэһэн ажалшадай, дээдэ, дунда һургуулинуудай, мэргэжэл шудалалгын училищинуудай һурагшадай, сэрэгэй частьнуудай жагсаалнууд тэбхылдэн жэрылдэнэ. Дээгүүрнь улаан тугууд намилзана, уряа лозунгнууд аржылдана. Хүгжэм дуунууд зэдэлнэ.

Удангүй хүнүүд — «ерэбэ, ерэбэ» гэлдэбэ.

Чернушки дэрэвэнһээ мүнхэ зулые бүхөөнгүй асаржа ябаа хүбүүдэй харагдамсаар, тэдэнэрые хүлеэжэ байгаа олон түмэн зоной альга ташалган, «ура» хашхараан талмай дээгүүр сууряатаба. Факел асарагша габшагайшуулай гүйдэлөөроол гаража ерэхэньшье тэрэ, жагсаалда байһан хүнүүд маршын солгёон хүгжэм доро байраһаа зэлэ татан хүдэлжэ, согтой сохидолтойгоор дабшабад. Великие Луки городто Александр Матросовой хүүрыень асаржа хүдөөлүүлһэн, хүшөө табиһан нангин газар тээшэ шэглэн зорибод.

Великие Луки город, жэшээлхэдэ, 1943 оной үбэл фашистнуудһаа сүлөөлэгдэхэдөө, ямар байһан аад, мүнөө ямар болоо гээшэб? Тиихэдэ нэгшье бүтэн гэр үлөөгүй, хайшаашье хара хооһон байдал, үнэһэн тоборог һэн.

Одоо сэсэг модоор бүрхөөгдэһэн ута уужамууд үйлсэтэй, үндэр ехэ байшангуудтай, ягаан сагаан город!

Городой ажалшадай диилэнхинь—хүдэлмэришэд. Тэдэнэрэй гараар түмэр замай локомотив, вагонууд заһабарилагдана, радиоаппаратура болон бусад оньһон приборнууд бүтээгдэнэ, трикотаж, бүд нэхэгдэнэ, олон янзын ондоо промышленна эд бараанууд гаргагдана.

Городой гурбан дээдэ, арбаадһаа нааша тусхай дунда һургуули болон училищинуудта хэдэн мянган студентнэр һуранад, юрэнхы һургуулинуудай шабинарые тоололсобол. хотын улад зоной хахадһаа наашанхинь һурагшад. Драматическа гүрэнэй театрһаа эхилээд, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд нилээд олон.

Великие Луки городой предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүд табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ Псковско область соогоо түрүүшүүлэй зэргэдэ ябанад. Нэгэдэхи кварталай дүнгөөр городой олон коллективүүд эрхимлэжэ, дамжуулгын улаан тугуудта хүртэһэн амжалтатай.

Оронoймнай мүнөөдэрэй дэбжэлтэ, дабшалтын түлөө дайн байлдаанда унаһан нүхэдэй дурасхаал нэн түрүүндэ арадай амгалан тайбан зохёохы ажалаар мүнхэлэгдэнэл. Энэ үндэр ута, бата бэхи хүүргэшье һаа, тэдэнэрэй дурасхаалта тэмдэг боложо үгэнэл даа гэжэ городые дундуурнь хаха эсхэжэ урдаһан Ловать голой баруун, зүүн бэеые холбоһон хүүргэ дээгүүр хүнүүдэй гаража ябахада дахин дахин һанагдаадхёо һэн...

Городой анханай хүл газар — урданайнь хэрэмэй байһан добуунай хормойдо, голой баруун бэеын тэгшэ һайхан нугада үндэр молор хара мрамор табсан дээрэ урагшаа һуха харайн эрид алхам хэһэн, баруун гартаа автомат өөдэнь ёдойтор бариһан, һалгай. гараараа полушубкынгаа энгэр сэлин, сээжэ бэеэ хүнгэлһэн, каска хуяг малгайтай булад томо сэрэгшэ — Александр Матросов жагсаалаар ерэгшэдые угтан байба. (Фото-зурагынь доро харагты). Хүшөөгэй дүрбэн буланда хүндэтэ харуул-дүрбэн солдат зогсонод. Коллективүүдэй түлөөлэгшэд сэсэг веногуудые дүмүүхэнээр хүшөөгэй дэргэдэ табинад, гунигтай хүгжэм намдууханаар соностоно. Сэсэг, венок табигдаһаар, хүшөөгэй хормой тойроод ногоон, улаан, үшөө элдэб будагтай ургамалнууд баглайран, оршон тойронхи саһантай үнгэ буляалдажа, улам хурсаар, бүри үнэтэй нангинаар һанагдана.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй һайндэртэ, Александр Матросовой баатаршалга гаргаһанһаань хойшо гушан жэлэй ойдо зорюулагдаһан ажалшадай митингые партиин Великолукска горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Лакисов нээбэ. Сугларгшадай урда КПСС-эй Псковско обкомой секретарь Ульянов, ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Арутюнян, Александр Матросовой нэрэмжэтэ сэрэгэй полкын түлөөлэгшэ Голубев, Советскэ Союзай Герой лётчик Селянин, Великие Луки городтохи электро-түхеэрэлгэнүүдэй заводой хүдэлмэришэн комсомолка Петрунина, локомотивой депогой слесарь Белов гэгшэд үгэ хэлээ. Коммунизм байгуулжа байгаа совет арадай амгалан тайбан ажалые аршалан хамгаалхал зорилготой армимнай улам хүсэтэй, бүри ехэ шадабаритай болог! Эхэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ үгэһэн баатар хүбүүд, басагадаа хэзээшье мартахагүйбди! Тэдэнэрэй арюун дурасхаалые хүндэлэн, тэмсэһэн хэрэгтэнь хүрэмэ һайнаар ажаллаял, ажаһууял гэһэн гол удхатай үгэнүүд хэлэгдээ, шахаа тангаригууд үгтөө. Залуушуулда хандажа слесарь Беловой уншаһан тангаригай һүүлшын үгэнүүдые бүхы талмай дабтан дэмжээ.

Тангариглаһан талмайн һүүлшын сууряанай замхаханьшье тэрэ, һолонгын олон үнгэтэ сасаг галнууд гэнтэ өөдөө сасаржа, үхэр буугай бүдисэ хүндэ абяан оршон тойрониие доһолгобо. Хоёрдохёо, гурбадахяа наярба. Үнгэ бүриин сасаг галнууд залгаа бадаржал, агаар доһолжол байба...

Баруун урдаһаа нэерһэн салюдай гоё һайханда бахархаһан жагсаалшадай «амяа абаадүй» байтар зүүн урдаһаа гэнтэ туяараад, зоной байгша талмай хэрэмэй добуун хоёр гал субадаар холбогдошоод, бүри гайхалтайгаар үзэгдэбэ.

Матросовой хүшөөһөө хэрэмэй добуун хүртэрхи хахад модоной тухай зай соо хүнүүд зэргэлжэ байгаад, туд тудтаа факел носоожо баряад, тэрэ гайхалтай гал субад үлэхэһэн байба.

Иигэжэ городой нангин хоёр газарые уран гоёор зэргэсүүлэн харуулһан ушар гүнзэгы удхатай. Эндэ Матросовой хүшөө, тэндэ-хуушан хэрэмэй добуун дээрэ городой алишье захаһаа харагдадаг шобхон үндэр обелиск. Великие Луки городые фашистнарһаа сүлөөлһэн сэрэгшэдэй дурасхаалда бодхоогдоһон тэрэ хүшөөдэ наймадахи эстонско стрелково корпусой, 257, 357-дохи стрелково дивизинүүдэй, 47-дохи оньһожоруулагдаһан бригадын, 38-дахи танкова полкын, 146-дахи тусхай танкова батальоной нэрэнүүд алтан үзэгүүдээр һиилээтэй. Эдэ частьнуудта ябаһан командирнууд, солдадууд мүнөөнэйнь коллективүүдэй түлөөлэгшэд городтой нягта холбоо барисаатай. Фашистнуудһаа городой сүлөөлэгдэһөөр гушан жэлэй ойн баярые үргэн ниитэ ажалшад сэрэгэй делегацинууд хамтаараа энэ жэлэй январьда үргэнөөр тэмдэглэһэн байна.

Зэргэ носоогдоһон тэдэ хэдэн зуун факелнуудай гэрэлдэ оршон тойронхи хүрин улаанаар туяатаад, аалин намдуу байдал тогтобо. Ирагуу аажам хүгжэм соностобо.

Хүшөөдэ дүтэхэнэ зогсоошо зоной дундаһаа хүнгэхэ нөөр, түрынхеэр хубсалһан —хүбүүниинь хара костюмтай, басаганиинь сагаан фата үмэдхэлтэй — хоёр ханинар илгаран гаража, Матросовой урда аалиханаар хүтэрэлдэн ошожо, баглаа сэсэг табяад, шэмээгүйнүүд зогсон байгаа. Тиихэдээ жаргалта совет хоёр залуушуул айл бүлэ боложо, наһанайнгаа хуби заяае бэелүүлхэеэ шиидэһэн тухайгаа үүри Сашадаа мэдүүлхэеэ ерээ, шинии арюун хэрэгые шэнэ үетэндэ уг залган дамжуулхабди, ерээдүйн бүри гэрэлтэй һайханай түлөө бүхы шадалаараа тэмсэхэбди гэжэ тэдэ хоёр шэбшэн, тангариглан байгаа бээз. Энэ һайхан дэмбэрэлтэ үзэгдэлые хаража байхадаа, баһал уярмааршье, бахархамааршье байгаа һэн...

Дайшалхы, ажалай һайн һайхан заншалые алдаршуулан дэлгэрүүлхэ, мүнөө үеын амгалан байдалай түлөө бэеэ үгэһэн олон яһатан арадаймнай хүбүүд, басагадай дурасхаалые нангинаар һанажа ябаха, тэдэнэрэй баатаршалгын жэшээ баримтануудаар залуу үетэниие хүмүүжүүлэн хатуужуулха хэрэгтэ Великие Луки городто, бүхы Псковско областьдо халуун анхарал хандуулагдадаг гэжэ лаблан хэлэхээр.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ саг зуура дайсанай эзэмдэһэн Псковско областьдо 9,5 мянган дүрбэлжэн километр талмайтай газар дээрэ партизануудай хизаар тогтоогдоһон, совет засаг һэргээн бодхоогдоһон байна. Партизануудай дайшалхы хүсөөр 50 мянган фашистнар хюдагдаһан, 121 самолёт унагаагдаһан, 27 мянган хүүргэ тэһэлэгдэһэн, 1600 паровоз, 25 мянган вагон үгы хэгдэһэн байна. Партизануудай зэргэдэ 57 мянган хүн дайлалдаһан, тэдэнэрэй дундаһаа 20 партизанууд Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, 9 мянган хүн орден, медальнуудаар шагнагдаһан байна. Иимэ һонирхолтой тоо мэдээнүүдые партизануудай уулзалгада зорюулагдаһан вечер дээрэһээ тэмдэглэжэ абаа һэм.

Энгэрээрээ дүүрэн орден, медальнуудые зүүһэн буурал тархитай үбгэдэй, һаншаг сагаан хүгшэдэй, тэмсэлэй тэрэ хатуу сагта пионерэй наһанай ябаһаншье һаа, эрэлхэг зориг харуулһан, үбсүүндээ партизанай хүндэлэлэй тэмдэг яларуулһан залуу наһанай нүхэдэй эхэ, эсэгэ, аха дүү шэнгеэр энхэрэлдэн уулзажа, үгы нүхэдөө уяран шаналжа, урданайнгаа дайшалхы замай намтар түүхые домоглон дурдажа, эльгэлдэн хөөрэлдэжэ, бэе бэеэ шоглон хүхилдэжэ, хамтын наада, хатар, дуу наяруулжа үдэшэнөө үнгэргэһыень мүнөөшье һанахадам, ямар зохид гээшэб? Дайшалхы нүхэдэй иимэ уулзалгануудые манай эндэшье нютаг нютагуудта, хото городуудта шадамараар эмхидхэбэл, хэн хэндэшье, илангаяа залуушуулда ехэ һонин, аша туһатай хэрэг болохо һэн. Байгалай үбэр талаһаа, манай Буряад оронһоошье эмхидхэгдэн бүридэһэн хэдэн сэрэгэй часть, соединенинүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронт гараһан, шахардуу шанга участогуудтань дайлалдаһан хаям. Тэндэ гү, али ондоо тээшье суг ябаһан дайшалхы нүхэдэй бэе бэеэ мэдэлсэжэ, ололсожо, нэгэтэ сугларшоо гээшэ һаань, баһал тон һонин уулзалгын болохо байһаниинь лабтай. Энээниие бэелүүлхын тулада зохихо ниитын эмхинүүдэй талаһаа, дайшалхы замай мүр мүшхэгшэд — эдэбхитэдэй зүгһөө үүсхэл оролдолго гаргагдаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Ц. ДУГАРОВ.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО — ХИЛЫН ГААНАҺАА

ВАШИНГТОН

Л. И. Брежневэй ерэхээ байһан тухай Р. Никсонэй мэдүүлгэ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэхэ үедэнь хэхэ хөөрэлдөөнүүднай совет-американ харилсаае саашадань һайжаруулха аабза гэжэ США-гай президент Р. Никсон найдажа байһанаа телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

«Ерэхэ понедельнигтэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Брежневтэй уулзажа хөөрэлдэхэ байнаб, — гэжэ США-гай президент хэлэбэ. — Бидэнэй хоорондын үргэн зүбшэлэлгэнүүдэй, бэшэгүүдые абалсаһанай ашаар энэ уулзалгада хэдэн һарын турша соо бэлэдхэл хэгдээ. Энэ уулзалгын ашаар буу зэбсэг хороохо, дайнай аюул сараха, дэлхэйн хүсэтэ хоёр оронной хоорондохи харилсаа холбоо һайжаруулха арга олдохо байха».

УЛААН-БААТАР

ЧССР-эй партийно-правительственнэ делегаци Монголдо ерэбэ

ТАСС

ЧССР-эй партийно-правительственнэ делегаци МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй правительствын уряалаар июниин 14-дэ Улаан-Баатарта ерэбэ. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Густав Гусак делегациие толгойлно. КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Любомир Штроугал, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь Васил Биляк болон бусад нүхэд делегациин бүридэлдэ оробо.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, Монголой бусад хүтэлбэрилэгшэд ЧССР-эй партийно-правительственнэ делегациие угтаба.

УЛААН-БААТАР

Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй съезд дүүрэбэ

ТАСС

Монголой хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй IV съезд МНР-эй Арадай Ехэ хуралай заседаниин зал соо хүдэлмэреэ дүүргээ. МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал түрүүтэй партиин, правительствын хүтэлбэрилэгшэд съездын президиумдэ һууба.

Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй гэшүүд һүүлэй гурбаан жэлдэ хэһэн ажал ябуулгынгаа үрэ дүнгүүдые гурбан үдэрэй турша соо зүбшэлһэн, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадаа хүгжөөхэ зорилгонуудые элирхэйлэн хараалһан байна.

Зүбшэлэгдэһэн асуудалаар тогтоол абтаа.

Съезд СХО-гой холбооной Дээдэ Соведэй шэнэ гэшүүдые һунгаба. МНР-эй хүдөө ажахын министр М. Даш түрүүлэгшээр һунгагдаа.

МНРП-гэй ЦК-да, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумдэ, МНР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалга бэшэгые съездэ хабаадагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаа.

ДАККА

Совет вертолёдууд дамжуулагдан үгтэбэ

ТАСС

Бангладешэй Республикын правительствын түлөөлэгшэдтэ совет «Ми-8» гэхэлэй дүрбэн вертолёдые дамжуулан үгэлгын ёһолол Даккада болобо. Уертэ абтаһан газарнуудаар ажаһууһан хүнүүдтэ жэлэй турша соо эдеэ хоол, эм дом абаашалгада туһалһан.

ПАРИЖ

Совет авиаконструкторай мэдүүлгэ

ТАСС

«Ту-144» гэжэ самолёдой усалда ороһон шалтагаанине элирүүлхэ даабаритай француз, совет мэргэжэлтэдэй хамтын хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Тиимэһээ тэрэнэй дүнгүүдые согсолхонь үшөөл эртэ байна, гэжэ генеральна конструктор А. А. Туполев мэдүүлбэ. Яһала ехэ материал суглуулагдаад, нарииаар шэнжэлэгдэжэ байнхай. Автомат аргаар миндаһан дээрэ бэшэдэг оньһоной мүнөө болотор олдоогүй байһаниинь гэмшэлтэй. Мүрдэлгэ хэхэдэ шухала бусад зарим материалнууд дутагдана. Тиитээшье һаа, эхилэгдэһэн энэ хүдэлмэриин эсэстээ хүргэгдэхэнь элитэ.

«Ту-144» тухэлэй бусадшье самолёдууд урда тээнь усалда ороһон юм гэжэ Англиин хэблэлэй баталһан ушарые авиаконструктор эрид буруушааба.

Ле-Бурждэхи авиасалондо «совет делегаци ниидэлгынгээ программа хубилгаха тухай заабари самолёдой экипажда үгэһэн байгаа ха», гэжэ Франс Пресс агентствын тарааһан мэдээсэлые тэрэ мүн лэ буруушаагаа. Ниидэлгын түсэб эртээнһээ мэдээжэ байһан юм гэбэ.

«Ту-144» самолёдой баатар зоригто экипажай дурасхаал мүнхэ гэжэ А. А. Туполев хэлээд, абяанһаа түргөөр ниидэдэг самолёдуудые Советскэ Союзда бүтээхэ программа саашадань бэелүүлхэ хэрэгтэ энэ ушар тойбо татахагүй гээд найдажа байһанаа мэдүүлээ.

ПАРИЖ

Президентын уряа

ТАСС

Буу зэбсэг бүтээхэ бэшэ, харин нэн түрүүн экономикоёо хүгжөөхэ уряатайгаар Перугэй президент Веласко Альварадо Латиин Америкын оронуудай правительствануудта хандаба. Мүнөө үедэ буу зэбсэг худалдан абалгада горитой мүнгэн гаргашалагдана. Теэд энэ мүнгэн ондоо юумэндэ гаргашалагдаха аргатай байгаа гэжэ тэрэ, «Коррео» газетэдэ интервью үгэхэдөө, мэдүүлээ гэжэ Франс Пресс агентствын корреспондент Лимэһээ мэдээсэнэ.

БОНН

Хөөрэлдөөн эхилээ

ТАСС

ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Шеель албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Жобер хоёрой хоорондын хөөрэлдөөнүүд эндэ эхилбэ. Июниин 21—22-то Бонндо ФРГ-гэй канцлер В. Брандтын, Франциин президент Ж. Помпидугай үнгэргэхэ уулзалгада бэлэдхэлэй асуудалнуудые зүбшэлхэ байна.

Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдые, зэбсэгүүдые хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаатай асуудалнуудые, НАТО-гой асуудалнуудые В Шеель, М. Жобер хаража үзэхэ юм.

ПАРИЖ

ПАРИЖАЙ ХЭЛСЭЭ БЭЕЛҮҮЛХЫН АША ТУҺАДА

ТАСС

Вьетнамдахи дай болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай Париждахи хэлсээ бэелүүлхэ тухай хамтын коммюникедэ Вьетнамай Ажалшадай партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын түлөөлэгшэ Ле Дык Тхо, США-гай правительствын түлөөлэгшэ, национальна аюулгүйе сахиха талаар США-гай президентын туһалагша Г. Киссинджер гар табиба. Июниин 13-да дүрбэн правительствын—ДРВ-гэй, РЮВ-эй ВРП-гэй, США-гай ба Вьетнамай Республикын— түлөөлэгшэд энэ документдэ гар табиһан байна.

«Париждахи зүблөөнэй бүхы эрилтэнүүдые тэрэнэй протоколнуудые гар табиһан талануудай хэлбэришэгүй бэелүүлээд байгаа һаань, Вьетнамда амгалан байдал һэгээгдэхэ, Индохитадта, Зүүн-Урда Азида эб найрамдал хангагдаха байха» гэжэ документын оролто хуби дотор хэлгдэнэ.

Вьетнам тухай хэлсээнэй хоёрдохи статьягай үндэһөөр ДРВ-гэй газар нютагууд дээгүүр хэдэг тагнуулай ниидэлгэнүүдээ США дары, түргэн болюулха ёһотой гэжэ гар табиһан таланууд үгэеэ ойлголсобо. Тэрээнһээ гадна, коммюникедэ гар табигдаһанһаа хойшо табан үдэрэй үнгэрэмсөөр ДРВ-гэй портнуудта, уһан соо уһан замуудта табиһан минэнүүдээ США абажа эхилээд, 30 хоногой турша соо дүүргэхэ зэргэтэй.

НЬЮ-ЙОРК

Я. МАЛИГАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардуу байдал эбэй ёһоор гуримшуулхын түлөө, Аюулгүйн Соведэй 242-дохи тогтоолой бүхы эрилтэнүүдые бэелүүлхын түлөө Советскэ Союз сэхэ шууд тэмсэнэ. Бата бэхи эб найрамдал хангаха гэһэн бүхы дурадхалнуудые урдынхи мэтэ дэмжэхээр бэлэн гээд СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Я. А. Малик Аюулгүйн Соведэй Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал зүбшэлжэ байһан заседани дээрэ тэмдэглэбэ.

Ээрхэг түримхэй ябуулгала, бусадай газар булимтаран эзэмдэһэнээ сагааруулхые оролдоһон Израилиин уршаг түбэгтэ аашые дэлхэйн арад буруушаана гээд тэрэ хэлэбэ.

Израилиин булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагуудые бүрин сүлөөлбэл, Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардалые һуларуулха, эндэ амгалан байдал һэргээхэ байха гээд Совет правительство тоолоно гэжэ Я. А. Малик тэмдэглээ.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:
- Театр тухай үгэ.
- Уран бииржын домог.
- Шүлэгүүд болон аман зохёол.

ХАРАГШЫН ҺАНАМЖА

ХҮШЭГЫН ХААГДАҺАН ХОЙНО

Буряад драмын театр республикынгаа 50 жэлэй ойе угтуулан, Ж. Зиминэй «Зунай шуурган» гэжэ зүжэг табиһан байна.. Энэ зүжэгэй үйлэнь холын буряад тосхондо Совет засагай һаяхан тогтожо, нютагай баяшуултай, ангиин дайсадтай тулалдажа, мүн үгытэй ядуу зондо шэнэ байдал тухайнь ойлгуулжа байһан хүлгөөтэйшье, һүртэйшье үе болоно.

Зүжэгэй гол герой—арад зон түрүүн харанхы мунхаг байһанһаа, Табинай баян (артист Бутуханов), сагаантанай офицер ябаһан, мүнөө милици руу шурган ороһон Түлөөн Тумуров (артист Ц. Цырендоржиев) хоёрой арга мэхэдэ этигэдэг байһан аад, һүүлдэнь Совет засагай түлөө тэмсэхээр бэлэн жагсанад. Теэд бэлээр, зүлгэтэй зөөлэн харгыгаар арад зон энэ хүрэтэр ерээгүй. Энээнэйнь түлөө сомсоведэй түрүүлэгшэ Найдан (артист М. Жапхандаев) хэды ехэ хүсэ шадал гаргааб, харин тэрэнэй инаг «бишыхан Маржаан» артистка Л. Дугарова) залуухан зол жаргалаа, нүхэрөө хүлеэжэ байһан басаган ами наһаяа үгөө...

Зүжэгтэ республикын габьяата артистнар Л. Абашеева, Н. Шагдарова, В. Бутуханов, Ц. Пурбуев гэгшэд хабаадажа, бэлигтэй наадаараа харагшадые баярлуулба. Омог зантай, үргэ аманда бэрхэ, Табинай баянда худалдагдаһаншье һаа, өөрынгөө зол жаргалай түлөө тэмсэжэ шадаха, зоримгой эхэнэрэй дүрые артистка Н. Шагдарова һайнаар харуулна. Баян үбгэнэйнгөө хажууда хоёр шүдэнэйнгөө забһараар дуугардаг, шоо үзэнгеэр хаража байдаг Сэмжэд-Шагдарова батрааг Биртаанай ойро ямар ондоо, урихан, налагайхан, энэл хүндэ дуратай гэжэ мэдэхээр, һайхан эхэнэр болоно гээшэб! Инаг нүхэртэеэ хуби заяагаа холбоод байхадань, эдэ хоёр ажабайдалдаа үнэн замаа олохо гэжэ этигэнэбди.

В. Кондратьев Биртаанай рольдо таараһаншье, образоо гүнзэгыгөөр харуулжа шадаһаншье байна гэжэ тэмдэглэхээр. Биртаан нэгэ талаһаа бүхы наһаараа Табинай баянда хүдэлһэн барлаг, нүгөө талаһаа энэл баянай һамганай һанаха байха нүхэр, амараг. Иимэ худхаляатай ажабайдалайнь хажуугаар совет засагай тогтолго, атаман ноён гэхэ мэтэ тархи эрьюулхэ юумэн олон. Хүн болохоһоо Биртаан Табинайда этигэжэ һурашаһан дээрэһээ баянай хэлэһээр хаанашье ошожо, юушье хэхээр зэбсэгынь болоно. Сэмжэдтэй холбоотойемни мэдэжэрхинэ аа гү гэжэ айна. Һүрдэжэ яоадаг барлаг хээлитэй болоһон Сэмжэдэйнгээ амбаар соо хаагдашахадашье, үшөө юу хэхэ, яахаяашье ойлгожо ядашанхай байна. Тулюурхан хубсаһатай, буряад гуталтай, барагар шарайтай, хүмэдхөө буулгажархиһан, һанаа үнөөндэ дарагдашанхай, баянһаа хэһээлтэ хүлеэжэ байһан, тиибэшье Сэмжэдэй хаагдаһан амбаарһаа холо ошожо шадахагүй, теэд сүлөөлхэшье зориггүй Биртаан-Кондратьев гэнтэ Табинай атаман хоёрой хөөрэлдөөе шагнажархиба. «Биртаан найдамтай хүн, станци хүрэтэр хүргүүлээд, аргыень олооройгты... «Одоошье баянай муухай досоохиие өөр дээрээ үзэхэдөө, Биртаан ямар һохор, тэнэг байһанаа ойлгожо, зоригтой алхам хэнэ. Сэмжэдые сүлөөлжэ, Найдантай хамта атаман Табинай хоёрые барижа тушааба.

Юумэндэ бэлээр этигэдэггүй. хара сагаание илгажа ядадаг Биртаанай харагшадай нюдэн дээрэ хубилһан ушарые В. Кондратьев ехэ бодомжотойгоор харуулжа шадаа.

* * *

Тиихэдэ театрай сезоной һүүлшын премьерэ — Д. Дылгыровэй «Залуу наһанай охин» гэжэ зүжэг соо мүнөө үеын залуушуулай арбадахиие дүүргээд, шэнэ түрүүлэгшын ударидалга доро барилгын бригада эмхидхэжэ, нютагтаа үлэһэн тухай хэлэгдэнэ. Хэнэйшье мэдэхээр, хүдөөдэмнай залуушуулай хүдэр ажалша гар хэзээ хэзээнэйхиһээ хэрэгтэй болонхой. Олон нютагуудта ухибүүд һургуулияа дүүргээд үлэжэ, хонишон, механизатор, трактористнар болоно, ажалай жолоо баридаг ха юм. Ушар иимэһээ Д. Дылгыровэй пьесэ соо табигдаһан асуудал мүнөө үеын ехэ шухала асуудалнуудай нэгэн гэжэ тэмдэглээ.

Зүгөөр тус орёо асуудал хайшан гэжэ шиидхэгдэнэ гээшэб?

Албанһаа ерэһэн Балдар хүбүүн (артист Х. Мункуев) шэнэ бригадын хүтэлбэрилэгшэ, һургуули һая дүүргэһэн комсорг Ханда (артистка С. Бубеева) комиссар боложо, 5 мянган тахяагай байха фермэ барижа эхилнэ.

Теэд энэ хэрэгтэ дурагүйшүүл олон. Нэн түрүүн «дайнай инвалид» Жадан (артист Ж. Иванов) дурагүй. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй архи нэрэжэ нюусаар худалдахада, шэнэ түрүүлэгшэ Дампил Батуевич (артист М. Елбонов) ехэ һаад хэнэ. Тиимэһээ Жадан урдайнгаа нүхэрые, түрүүлэгшын орлогшо Жамбал Жаргаловичые (артист Б. Аюшин) элдэбээр тухирна.

Теэд һүүлэй һүүлдэ архи худалдажа байтараа балиыса баригдаад, балай орден, медальшьегүй, дайнда ошожо ябатараа, снарядай сэсэрхэйдэ дайруулаад бусаһаниинь элиржэ, Жаданай һарюу ябадал мэдэгдэшэнэ. Нигээдшье дүүрээгүй, үшөө Жадан гээшэмнай алтаартнай хэбэб гэжэ сад, гууляар бэһэлиг, бугааг гэхэ мэтые хэжэ, нютагаархинаа мэхэлжэ, нилээд ехэ алта үбэршэлһэн байгаа.

Ганса нарһан доро булаһан тэрэ алтыень барилга хэжэ байһан залуушуул олоо. тэрьелхэ һэдэлгэтэй Жадамнай одоошье гоёор баригдашана.

Нигэжэ зүжэгэй үйлэ, геройнуудайнь хуби заяан энэ Жаданиие тойроод бусайдашанхай. Дээрэ табигдаһан асуудалнайшье Жадан, Жамбал Жаргалович, Дампил Батуевич гурбанай зүрилдөөндэ дарагдашаһан шэнгеэр үзэгдэнэ.

Тиигээдшье энэ хүрэтэр Жаданай үнэн нюур хараагүй, булта хүндэлдэг байһаниинь гайхалтай. Шэнэ, ондоо хүн Дампил Батуевич нютагтань ерэжэ муу юумые элирүүлбэ ха юм.

Энэнь удхын талаар хайшаа юм даа? Һэжэглэхээр шэнги.

Зүгөөр артистнуудай ямараар наадаһые харабал, Жаданай образ республикын габьяата артист Ж. Иванов, Жамбал Жаргаловичые искусствын габьяата ажал ябуулагша Б. Аюшин гэгшэд тон бэрхээр харуулаа. Мүн Сэрэгмагай ролиие артистка С. Уладаева һайнаар гүйсэдхөө. Жаданай хомхой хобдогые, мүнгэндэ шуналтайень, аргагүй мэхэтэйень артистын бүдүүзгэй аад, халта маряаһан алхамуудшье, алта, мүнгэ харахадаа ондоогоор гэрэлтэдэг нюдэншье, тухиржа шэбэнэһэн гү, али захирһан, ухаангүй гомдоһоншье хэбэртэй хоолой тон элеэр зураглана. Тиихэдэ хүдөөгэй юрын малша эхэнэрэй дүрые артистка С. Уладаева һонирхолтойгоор, дулааханаар зураглаа. «Би наһаараа малда хүдэлөөб, басагамни һураг, юрэдөөл тэжээжэ, хубсалуулжа шадахаб даа», — гэжэ һанадаг, тиигээд лэ ганса үри Үүхэнээ эрхэлүүлжэрхиһэн, дуран соонь байлгадаг. хүнһөөл дутуугүй ябаг гэжэ оролдодог эхын образ харагдана. Хубсаһа хунарынь, гримшье ехэ зохидоор тааранхай, эгээл нэгэ тосхонһоо малшаниие асараад, эндэ табижархиһан шэнги.

Мүн хүхюун, удаан бодолгото болодоггүй, гоёор хубсалха дуратай, тиимэһээ Үүхэн басаганай образые артистка Л. Егорова шадамараар харагшадта дамжуулаа гэхэдэ болохо. Юрэдөө «һүүдэр» талын гэхэ гү, али муу хүнүүдэй образуудые (Жаданай. Үүхэнэй) автор хүсэдөөр тодоор, бэрхээр зураглаа, харин һайн талын герой Дампил Батуевич һула шэнгеэр үзэгдэнэ.

Тиигэбэшье мүнөө үеын хүдөөгэй ажабайдал, хүн зоной абари зан яһала элеэр зураглагдаһан, зүжэг соо һонирхомоор юумэншье, уянгата һайхан дуунуудшье бии гэжэ тэмдэглээ.

Д. ЦЫБЕНОВА.
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтдай студентка.

Биирэ

УРАН ЗУРААШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

Уран һайханай фондын даабаряар би «Электромашина» заводто оло дахин ошооб. Заводой бүхы цехүүдтэ орогдоо. Илангаяа шудхалгын цех намда тон һайшаагдаа юм. Тэндэ ажалдаа шударгы, тон һайн хүдэлмэришэдтэй танилсааб.

Шудхалгын цех заводой гол участок, үйлэдбэринь эндэһээ эхилнэ. Хүдэлмэришэд шудхалгын бүхы хүдэлмэритэй намайе танилсуулаа, оньһыень ойлгуулжа үгөө.

Би дэбтэрээ гаргажа, зурагуудые хэжэ туршааб. Уран зураашын урда һуужа, зорюута өөрыгөө зуруулха залитай хүн тэндэ байхагүй, булта сүлөөгүйнүүд. Тиимэһээ ябуул зураха, ажаглаһан юумэеэ толгойдоо хадуугаад, һүүлдэнь һанаан соогоо һэргээжэ, саарһан дээрэ гаргаха ушартай болохош.

«Электромашина» заводой түрүү хүнүүдэй дүрэнүүдые, хүдэлмэриин хаһые харуулһан зурагуудые газетын уншагшадай анхаралда дурадханаб.

А. БРИТОВА,
СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
1. Шудхалгада бэлэдхэл.
2. Забһарлалай үедэ хүдэлмэришэд тамхилжа байна.

А. БАДАЕВ

«БАЙГАЛАЙ ЗҮҮДЭН»

гэһэн шүлэгүүдһээ

Энэ зун,
Гэртээ байһандал
жаргаһан,
Дахин уулзахаяа хүсэһэн
газарнуудаа
Таамаглан харахадаа,
Гайхажа мүнөө,
Танина гээшэ гүб,
Али үгы гү?!
Хэнэйб даа,
Өөрынхеэрээ,
Эндэхи юумые
Хэмгүй худхажархиһан,
Урдань намда
Таатай байһан танил
таһалтада
Талаан боложо
Ороһон шэнгиб.
Шэнэ юумэндэ,
Сэхыень хэлэхэдэ,
Мэнэ дадаха гээшэнь
Тон хүшэр.
Харин дадажал абаа һаа,
Тэрээндэ
Халуунаар дурлахаб гэжэ
мэдэ.
Эршэтэ долгидой сэнхир
хатар,
Эрьедэхи ногоон
түүдэгүүд
шэнги
Хабтагай сагаан захагүй
хон жэн,
Харан гэһээм —
Сэгнэшэгүй һайхан!
Хубилдаг
Хуби заяанай зарлигаар
Хуша, хасууринууд
мянгаад жэлнүүдтэ

* * *

Үбдэг тулама саһан соо,
Хүтэрэлдэн,
Үндэр эрьедэ хүрэжэ
Яаш ядашоо.
Мододой дундуур,
Могойдол хотироошо
Мүр бүхэн —
Хэсүүхэн лэ таабари.
Ажа амидаралай гүн ехэ
удха —
Арадай мэргэн таабариин
Тайлбари.
Энээхэн хүбүүндэл,
Шэхэсээгээ даражархёод,
Үльгэршэн — һалхинай
Үльгэр туужые
Үдэр, һүнигүй шагнахаар
бэлэн ха.
Хүсэтэй дорюун ябаһанаа
Байгал,
Хүсэтэй шэрүүн байһанаа
һаяхан
Хуби заяанайнгаа мэдэлдэ
орожо,
Иимэ хямдаар үбэлдэ
диилдэжэ,
Баабгай шэнгеэр,
Хабар болотор
Бүхөөр хурхиран
унташаха юм гэжэ
Намда хэлэбэлтнай,
энээнһээ урда
Хэзээдэш этигэхэгүйдөөш
Болохо байгааб.
Байгаалиин мэдэлдэ —
Ажаглахадам мүнөө —
Баран байнабди.
Байгалшье баһа...
Эрьедэ харлааша
онгосонууд
Нохой мэтэ,
Эзэнэйнгээ нойрые
хёрхоор сахихал...

ЗУНАЙ САГ ЭХИЛБЭЛ ДАА.
П. БУРМАКИНАЙ фотоэтюд.

ТААБАРИНУУД

Хилар басаган
тэнгэри нэбтэ хараа
(Загаһан).

Хаанай басаган
Хара торгон дэгэлтэй.
Ноёной басаган
Ногоон торгон дэгэлтэй
(Газар, ногоон).

Жажалха үргэтэй аад.
Залгиха хоолойгүй
(Хайша).

Шагнаашын газаа
Шарга тэргэ хоёр
(Һиихэ, туйба хоёр).

Загал улаан
Залд гээ,
Зандан модон
Нахис гээ,
(Сахилгаан).

Ц. ТОКТОХОЕВОЙ
суглуулбариһаа.

ОНТОХОН

БУГА

Эртын эртэ сагта буга дүрбэн нюдэтэй байһан юм ха.

Дүрбэн нюдеэрөө дайдын холо хизаарта ябаһан аюулта арьяатан дайсадаа алдангүй харадаг, шандааһархуу шанга хүлнүүдэйнгээ хурдан габшагай гүйдэлөөр ами бэеэ абардаг һэн.

Тэрэниие хүсэхэ дүрбэн хүлтэ амитад хомор байгаа гэхэ.

Хии халхин шэнги хурдан гүйдэлтэй буга нэгэшье амитанда хүсэгдэхэгүйдөө: «Хай даа, энээхэн оршожо байгаа оршолонто дэлхэй дээрэ намһаа хурдан амитан үгы ха даа. Зүб даа, туруута амитад соо намһаа хурдан амитад олдохогүй гэжэ омогорходог, ан амитадта дээрэлхэдэг бэлэй.

Эдэ үгэнүүдыень дуулаһан туруута сэсэн морин бугатай ушарха арга бэдэрдэг байгаа.

Нэгэтэ туруута сэсэн мориной уулын зүлгэ ногоо шэмхэлжэ ябахада, саанаһаань хурдан гүйдэлтэй буга харайжа ерэбэ.

Морин толгойгоо үргэжэ, хажуугаарнь үнгэрхөө ябаһан бугада хандажа:

— Яагаа зохидоор соёрнош? Хайшаа иитэрээ яаранабши?—гэбэ ха.

Буга байрадаа зогсожо, хурса туруута хүлнүүдээрээ хүрьһэтэ газарай оглорсо сабшалан:

— Галта хурса туруунуудһаам гал сахилна аа гү гэжэ шалганаб! Газар дэлхэй дээрэ намһаа хурдан туруута амитан бии юм аа гү гэжэ бэдэрнэб! — гэжэ харюусаба.

— Һэ! Шамһаа хурдан амитан туруута амитад соо байнгүй яаха юм! —гэбэ морин.

— Хэлыш даа, намһаа хурдан ямар амитан бии гээшэб?—гэжэ буга һонирхобо гэхэ.

— Би шамһаа хурдан байхаб!—гэбэ ха морин.

—Ши гү?! Даахи дэлһэндээ дарагдашаһан натагар хозоо аад, яагаад намһаа хурдан байхабши!?—гэжэ буга гайхаба гэхэ.

Морин гал булад туруугаараа гал сахилтар сабшажа:

— Шагна, шагна, шагназа! Шамай хүсэхэ шадаа шандааһаншье намда байха!—гэбэ.

—Үгы гэнэб, үгы! Хүсэхэгүйш гэнэб намай! Хэрбээ шиний намай хүсөө һааш, хоёр нюдэм шэргүүжэн! — гэжэ буга үгэеэ алдаба.

— Харин шамай хүсөөгүй һаам, ган булад туруудни һалажа унуужан! — гэжэ морин хэлэбэ.

Энэ арсалдаагаа буга морин хоёр урилдаагаар шиидхэхэ гэжэ хэлсэбэд ха.

Тэрэ урилдаанда морин бугые ахижа гараба ха.

Мориндо ахигдаһан буга гомдол гашуудалдаа уйлан уйлаһаар, хоёр нюдөө шэргээһэн юм гэхэ. Тэдэ шэргээһэн нюдэдэйнь һуури мүнөөшье бугын нюдэдэй доро элихэнээр үлэнхэй юм гэлсэдэг.

Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ.

МАНГАР ТАРААХА ГЭЖЭ ЯБАҺААР...

Гунга Бадмаев анхандаа яһала бараг ябаһан гэхэ. Архи тамхи намнаашадые шоо үзэхэ, шобто хараха дуратай һэн. Галзуу эдеэ амандаашье хүргэхэгүй, хараанай газарһаа тэрьедэхэ.

Тэрэ һайхан сагһаа хойшо нилээд ехэ уһан урдажа, залуу ябаһан хүнүүд һаншагаа сайшоо.

Нэгэ үглөөгүүр Гунга гэрэлдэ бэеэ харабал даа. Һахал һамбайдаа дарагдашанхай. өөрөө өөрыгөө танибагүй. Арбаад жэлэй саанахи сэмсэгэр шарайнь үрзышэнхэй, хоёр самиргайнь лугшана. Һаншагайнгаа сайжа эхилһэниие обёороогүй ябаһаниинь тэрэ гэлэй. Зүгөөр хайшан гэжэ архида ороһоноо тэрэ һанадаггүй. Мүн баһа үрзытэрөө архидаһан «үреэһэн бөөрэнэрынь» бүрбэгэнэлдэн харагдаад, шэлэй ханхинаха абяан дуулдахадал гэхэ юм. Мангараа тарааха гэхэдэнь, хармаандань һохоршье сагаан байхагүй. Тэрэ үдэр Гунга ажалдаа ошоодүй, Ивалгын дасанай хашаа соогуур ябасагаажа, нэгэ гэрэй хажууда нилээд удаан зогсобо.

— Ламбагайн мүнгэн мундааштай бэшэ· Сонхын рамые мулталжа абаад, ханза соохи мүнгыень үбэртэлжэ, мангараа тарааха юм байна, — гэжэ хамар дорохоноо гүбэрөөд, гэрэй ойро маряаһаар ерэбэл даа.

Гэрэй арада гаража, сонхын рама шууд түргэнөөр мулталжа абаад, шургажа оробо. Тэндээ миисгэй мэтэ маряажа ябаһаар, айжа абирташанхай, оройдоо хүдэлхэшье шадалгүй хүгшөөтэй улаан нюураараа уулзаад, зуг татан зогсошолой. Хүгшөө, үнэхөөрөөшье, ехээр айһан, абла гараха тэнхээгүй борсойходожо һуугаа бшуу. Нэгэндээ нэтэрһэн Гунга тэрэнэй урдаһаа һүрөөтэй муухайгаар харээд, зантагар томо нюдаргаа хамартань тулгахаһаа нааша айлгаад, иигэжэ занаба:

— Абяагүй һуу, Хэрбээ дуугараа хадашни, наанаһааш буулгажархихаб.

Тиигэжэ Г: С. Бадмаев хүгшөөгэй хараһаар байтар түлхюур тааруулжа ханзыень нээгээд, ябталаатай тэбхэр саарһан мүнгэ абаад, мүнөөхи сонхоороо харайжа гараа һэн. Тоолоходонь, аяар табан зуун түхэриг байгаа ха юм. Миинтэ олзодо урмашаһан хулгайшан үнөөхи «үреэһэн бөөрэдөө» шамдуухан ерэжэ, одоо гоеор мангараа тарааһан юм.

Ламхайн мүргэлһөө ерэхэдэнь, үнөөхи наһатай хүгшөөнь дуугарха шадалгүй, хооһорһон ханза тээшэнь үлэ мэдэг зангаржа һуугаа бэлэй. Лама мэгдэжэ, ханза соохи юу хээгээ эзэ эхигүй урбуулаад туршаба. Теэд нюугаатай мүнгэнэйнь үгы байбал даа. Шэг шарайгаа гансата хубилгаад, хүгшөөгэй ойро логшорон ерэжэ:

— Хайран мүнгэмни, халагни халаг! Арайл гэжэ олоһон мүнгэнһөө иимэ харатайгаар һалахаб гэжэ һанаагүй ябааб. Мүнгэн мүнөө тиимэ бэлээр олдохоо болёо ха юм. Угайлхадаа, ши юу хаража һуугаа хүмши? — гэжэ бадашан дуугарба.

— Теэд би яахабииб. Миниихаража һуутар үрзэгэр муухай шарайтай хүн ханзыеш нээгээд, нэгэ юумэ абажа, энэ сонхоор гаража ошоол.

— Юу хаража һуугаа хүмши теэд?

— Хаража һууһанаа шамда хэлэнэ бэшэ гүби.

— Үшөө тингэхэбшии, — гэжэ ламхай шүдэнэй забһараар шуухиран һагад дуугараад, ухаа мэдээгүй юумэ газаашаа гүйжэ гараба. Теэд хулгайшан үни хада хүрэхэ газартаа хүрэнхэй, налагай зохидоор мангараа тараажа, һүзэгтэниие мэхэлдэг ламын мүнгэ хулууһанаа һайрхажа һуугаа һэн.

Архиниша, хулгайша Г. Бадмаев дахин дасанай хажуугаар харгылхаа болёо гэжэ дуулдаа һэн. Дэн лэ үнэтэйгөөр мангараа тараадаг хүйхэр Ивалгын коммунальна ажахыда хүдэлөө болодог. Дуратай сагтаа ажалдаа гараха, дурагүй сагтаа уһан тулам болотороо архидаха. Ниитын ажалда һаад тойбо татадаг хүнүүдтэ хэмжээнэй абтадаггүйнь гэмшэлтэй. Ажалаа хаяад, шал һогтуугаар тосхоной гудамжаар һүндэлдэжэ ябаашадтай эндэхид балай тэмсэдэггүй, обёороогүй шэнги гарадаг. Энэнь гайхалтай.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үглөөдэр — һүнгалта» — түрүү бэшэг. КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ. ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй обкомой секретарь А. Бадиевай статья. Манай кандидадууд. Түрэл орондомнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ажаһуудаг газартаа» — В. Алешинагай статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботний огонек».

СЭНХИР ЭКРАН

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита харуулна:

13.05 — һүүлэй һонин. 13.10—**Үнгэтэ телевиденн.** Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха. 13.40—**Үнгэтэ телевидени.** «Хүгжэмтэ киоск». 14.10—«Поэзи». Гафур Гулямай лирикэ. 14.20 — **Үнгэтэ телевидени.** Хүндэ атлетикээр Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Мадридһаа дамжуулга (суранзан бэшэлгэ). 15.05—«Манай депутат» — телеочерк. 15.20—М. Светлов. «Глубокая провинция»—теле-зүжэг. 16.50—17.00 — Забһарлалга. 17.00—**Үнгэтэ телевидени.** Концерт. 17.20 —СССР-эй Далайн Флодой министр Т. Б. Гуженкын пресс-конференци.

Улаан-Үдэ харуулна:

18.00—«50 жэлэй туужа бэшэг». «1946-дахи он». 19.00—«Алтан»—уран һайханай фильм.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна.

18.00—Совет дуунуудай фестиваль. Совет дуунуудые дуулагшадай мүрысөөн. (Нэгэдэхи отделени). Минскһаа дамжуулга. 19.00—«Время мэдээсэлэй программа. 19.30 —Совет дуунуудые дуулагшадай мүрысөөн. (Хоёрдохи отделени). 20.30—«Хүн ба хуули».

Улаан-Үдэ харуулна:

21.00—«Үндэр найдал» гэһэн дамжуулга (буряадаар). 21.30—«Ая-ганга» — уран зохёолой хүгжэмтэ субботын программа.

«Орбита» харуулна:

22.30—**Үнгэтэ телевидени.** «Үдэшын аялганууд»—концерт. 22.55 — спортын программа.

Июниин 10-да «Спортлотогой» Симферополь хотодо үнгэргэгдэһэн 16-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивно лотерейн главна управлени согсолбо. Зургаа номер хэншье таажа шадаагүй. Табан номер — 3.061 түхэриг, дүрбэн номер—60 түхэриг, гурбан номер тудагшад 3-3 түхэриг абаха байна.

16-дахи тиражай шүүбэри июниин 21-һээ июлиин 20 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-01491. Заказ № 0044